

Els arxius del Sistema d'Arxius de Catalunya

Aquest article aplega les reflexions de set arxivistes sobre diferents aspectes del Sistema d'Arxius de Catalunya. Els autors exposen punts de vista personals, en cap cas parlen en representació de la institució per a la qual treballen, però inevitablement reflexionen sobre els aspectes del SAC que més coneixen perquè hi han treballat més o menys de prop.

Les reflexions sobre els arxius del SAC no s'esgoten aquí, ans al contrari, tot just s'apunten i d'alguns aspectes, gairebé ni se'n parla. És el cas dels arxius universitaris, dels de l'Administració perifèrica de l'Estat, d'alguns privats, entre d'altres. Confiam que en propers números de *Lligall* hi hagi l'oportunitat de fer-ho.

La majoria de dades que consten a les taules s'han extret del cercador d'arxius que el Departament de Cultura té al seu web institucional <<http://cultura.gencat.cat/arxius/directori.asp>>. La consulta es va fer durant el mes d'abril del 2013. A l'hora de publicar aquest exemplar, a finals d'octubre, la informació és bàsicament la mateixa. Cal advertir que la font consultada és el directori d'arxius

i no el Registre d'Arxius de Catalunya, que de moment no és accessible. En qualsevol cas, cal dir que s'ha consultat l'única font —més o menys actualitzada o sistematitzada— que l'Administració responsable en la matèria ofereix com a informació oficial a la ciutadania.

Els arxius, la Llei d'arxius i documents i el Sistema d'Arxius de Catalunya: on som?

RAMON PLANES ALBETS

L'any 1985, Catalunya tingué la seva primera Llei d'arxius, una llei que fou aprovada àmpliament pel Parlament de Catalunya. A banda d'aportar un marc general de protecció del patrimoni documental català, fins aleshores inexistent a la pràctica perquè la legislació estatal espanyola havia estat crònicament insuficient en aquest sentit, la Llei 6/1985, d'arxius, tenia el seu eix central en la recuperació del programa formulat el 1932 des del Govern català autònom, que estava fonamentat en el sòlid projecte noucentista de redreç del patrimoni cultural i històric del país. L'aportació més estructural d'aquell programa era la creació dels arxius comarcals arreu del país, un a cada comarca, a fi de cobrir el territori amb una xarxa d'arxius mitjançant la qual el Govern havia de poder dreçar una política arxivística sistemàtica, de captació però també d'atenció, coneixement i foment del patrimoni documental. Es tractava de superar, també, el sistema provincial d'arxius, legislat l'any 1931 per l'Estat i aplicat durant la segona dictadura amb la creació de tres arxius, que no s'adiu amb la realitat territorial i cultural del país i que, a més, la seva trajectòria demostrava bé que no havia resultat eficient. Juntament amb els arxius comarcals, el programa de govern incloïa la creació d'un arxiu nacional, també esbossat als anys trenta, per bé que la guerra de 1936-1939 determinà que només pogués actuar com un servei temporal de dipòsit i de protecció.

Durant els anys vuitanta i noranta del segle XX, la Generalitat articulà la seva acció de govern en el desplegament dels arxius comarcals i de la institució nacional d'arxius. Aquest desplegament es va portar a terme sota l'ombra de dos condicionaments importants per al grau de fortalesa d'aquest nou sistema. El model comarcal havia de conviure amb la persistència del model provincial, del qual l'Estat traspasà la gestió, un model i un traspàs coixos perquè sempre ha comportat la greu disfunció de restar-ne exclòs l'anomenat Arxiu de la Corona d'Aragó. D'altra banda, si el desplegament d'una xarxa comarcal d'arxius començà quan aquestes entitats territorials encara no formaven part del canemàs administratiu del país, l'entrada en vigor de les lleis d'organització territorial que les van fer oficials tampoc no ha estat suficient per dotar els arxius co-

marcals amb un marc administratiu i institucional ferm i inequívoc. La feblesa dels nounats consells comarcals, als quals acabà essent transferida (una part de) la gestió dels arxius comarcals, inevitablement es projecta en aquests centres. En general, la vinculació tan estreta i connatural que els arxius públics tenen amb l'Administració pública és a la base d'una constatació ben contrastada: l'excessiva i sovint ben poc coordinada Administració pública que plana damunt Catalunya també és un entrebanc important per a la construcció d'un veritable sistema d'arxius.

El desplegament de la llei del 1985 durant el que restava de segle va conviure amb quatre processos poc o gens previstos pel legislador i que acabaren essent molt determinants: (1) la dinàmica creixent de l'àmbit dels arxius municipals, (2) la incorporació progressiva de l'arxivística administrativa, (3) el transcendental impacte de les noves tecnologies i (4) la recepció de l'experiència arxivística internacional juntament amb la formació d'un col·lectiu professional molt més ampli i volgutament més ben preparat.

L'acció de govern de la Generalitat hagué de mirar de compaginar la construcció del sistema comarcal d'arxius amb el progressiu desplegament de polítiques cenyides a aquests processos, que liderà i contribuí decisivament a fomentar amb iniciatives com ara les dues normes de classificació de la documentació municipal o bé la introducció de la gestió documental en els arxius centrals dels departaments.

Quan la llei del 1985 ja havia complert un decenni, la demanda d'un nou marc legal es va convertir en un lloc comú, assenyaladament dins del col·lectiu professional dels arxiviers, aleshores ja força organitzat corporativament i amb una creixent capacitat d'incidir. Era cada vegada més evident que la realitat arxivística del país, arran de l'eixamplament dels processos al·ludits, havia esquitat una molt bona part d'aquell text del 1985. La disponibilitat d'una nova llei d'arxius esdevingué una prioritat política i, finalment, també de l'acció de govern, de manera que l'entrada del nou segle es va poder fer sota la vigència de l'actual llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i documents.

La llei d'arxius del 1985 era filla, fonamentalment, d'un determinat projecte cultural, d'una determinada política cultural que ja s'ha apuntat. La llei de l'any 2001, avui vigent, en canvi, sense poder-se dir que no respon a una política, és palès que té una empremta tècnica o professional molt i molt forta, manifestament molt més gran que la que contenia la llei del 1985. Resulta del tot explicable que fos així perquè, com s'ha dit, a les acaballes dels anys noranta l'arxivística catalana s'havia posat molt més al dia, però també perquè el col·lectiu professio-

nal dels arxivers aconseguí exercir una influència preponderant en el decurs de la redacció del text. Aquest fet era tan evident que el dia de la seva aprovació al Parlament de Catalunya els representants parlamentaris foren unànimes a elogiar la col·laboració dels arxivers, una unanimitat que provocà que des de lloc alt fos preguntat si havien legislat els parlamentaris o bé els arxivers.

La nova Llei d'arxius i documents del 2001 ha tingut la fortuna de ser vigent durant dues legislatures en què, a més d'uns pressupostos multiplicats, els arxius han vist que acreixia el seu rang orgànic dins l'acció de govern en l'àmbit de Cultura. Desplegar la llei i fer efectiu el Sistema d'Arxius de Catalunya que delinea demanava i demana totes dues coses i, per això mateix, és indubtable que es tractava d'uns anys veritablement estratègics. Una oportunitat històrica en la qual, a més de pressupostos i jerarquia administrativa i política, confluïren projectes, forces i també il·lusions de renovació acumulades dins l'àmbit professional dels arxius durant una molt bona colla d'anys. La Llei d'arxius i documents del 2001 ha complert dotze anys de vigència, és a dir, tres quartes parts del temps de vigència de la llei del 1985. És un temps més que suficient per fer un balanç de la seva efectivitat, més encara trobant-nos enmig d'un canvi de cicle econòmic de llarga durada i també polític i administratiu.

La llei del 1985, tot i que no havia incorporat el terme *sistema*, que sorgí i es generalitzà dins l'Administració pública cultural en el decurs dels anys noranta, havia volgut sistematitzar el patrimoni documental i els arxius del país, com s'ha apuntat, a partir de l'eix pràcticament exclusiu dels arxius comarcals. La llei del 2001, recollint la dinàmica no prevista pels legisladors del 1985, eixamplà aquesta sistematització a altres àmbits de l'Administració pública, molt marcadament, bé que no exclusivament, a la local, també integrà nítidament en la nova sistematització la documentació i els arxius públics en fase activa i propis de la gestió documental i, finalment, va incorporar al nou sistema els arxius més importants de l'Església catòlica, tot partint del fet incontestable que són dipositaris d'una part molt substancial del patrimoni documental català.

En aquest nou sistema del 2001, els arxius comarcals i l'Arxiu Nacional de Catalunya han de continuar exercint una funció estructuradora molt important, funcionalment i territorialment, però de cap manera exclusiva. També els altres arxius del sistema formen part d'un mateix canemàs que ha d'organitzar el conjunt del patrimoni documental del país, de manera que el Govern deixa d'actuar directament dins l'àmbit que els és propi o bé, dit altrament, actua a través seu. Els arxius municipals del sistema, així, a més d'actuar ben autònomament dins el seu territori, també poden ser dipositaris de fons de la mateixa Generalitat o executar programes de treball d'abast nacional.

A partir d'aquesta nova i molt més diversificada configuració del Sistema d'Arxius de Catalunya, la seva materialització efectiva passa indefectiblement pel fet que els arxius que en formen part estiguin dotats amb la infraestructura, els mitjans tècnics i el personal que exigeix l'acompliment real d'aquesta funció que tenen assignada legalment. Aconseguir que aquests arxius existeixin i que disposin dels mitjans necessaris és la premissa bàsica, la primera i més imprescindible perquè pugui ser executat tot allò que la Llei formula. Si aquests arxius no existeixen o bé no disposen dels mitjans necessaris, tota l'arquitectura del sistema està mancada dels fonaments que li calen. D'aquesta manera, és ben comprensible que reglamentar els requisits que han de reunir aquests arxius i, alhora i sobretot, articular polítiques destinades a aconseguir que els tinguin hauria d'haver estat i ha de ser una absoluta prioritat a l'hora de fer efectiva la Llei d'arxius i documents.

No escapa a la vista de ningú que això demana inversions i en un doble sentit: (1) inversions per part dels titulars dels arxius del sistema en els centres que els són propis i (2) un pla d'ajuts del Govern destinat a fomentar aquestes inversions i col·laborar-hi. L'actuació governamental en tots aquests arxius hauria de ser completament preferent perquè de la seva existència en depèn del tot l'existència mateixa del sistema. D'altra banda, figures legalment previstes com ara el Cens d'Arxius o el Mapa d'Arxius són molt i molt subsidiàries de l'existència efectiva d'aquests centres homologats. Per construir de debò, rere les paraules hi ha d'haver continguts.

És un fet que la regulació dels requisits que han de reunir aquests arxius, fins a l'entrada en vigor del Decret 190/2009, de 9 de desembre, dels requisits dels arxius del Sistema d'Arxius de Catalunya, del procediment d'integració i del Registre d'Arxius de Catalunya, costà tant o més temps que l'elaboració i l'aprovació de la mateixa Llei de la qual deriva. Quan entrà en vigor, a més, encara no s'havia explicitat la crisi en la qual ara ens trobem, ni s'havien escapat els pressupostos públics. Tot i així, el decret restà inaplicat. Sota aquest condicionament, l'actuació real de govern, efectiva, en matèria d'arxius d'uns anys tan determinants es va dur a terme sense el fil conductor de la nova Llei. L'entrada en funcionament del Consell Nacional d'Arxius o bé la reformulació de la Comissió Nacional d'Avaluació (2008) no contradiuen aquest fet, sia per haver exercit un paper ben subaltern i formal, en el cas del Consell, sia perquè es tractés d'un òrgan d'una trajectòria prèvia ja sòlida, pel que fa a la Comissió.

Una part fonamental o bé la més perdurable de l'acció del nostre Govern sota la vigència de la Llei d'arxius i documents del 2001, durant els anys pressupostàriament expansius, s'ha portat a terme aplicada a l'edificació d'arxius comar-

cals fins a cobrir gairebé la totalitat del territori del país. Indubtablement és un fet molt i molt positiu, amb el necessari afegitó que els pressupostos d'aquestes infraestructures es van disparar, la qual cosa ha de voler dir que tenim uns centres ben dotats i per a una durada llarga. Ara bé, no se'ns ha d'escapar el fet que aquest desplegament era una continuïtat de la llei del 1985, amb el benentès que ha romàs estable la feblesa o l'ambigüitat de l'adscripció administrativa i institucional dels arxius comarcals, vinculats als ajuntaments caps de comarca, als consells comarcals i al Departament de Cultura. La incorporació de la variant d'arxiu comarcal de direcció bicèfala del centre (arxiver comarcal, arxiver municipal) ha contribuït a desdibuixar la claredat que una gestió eficient demana, especialment quan no hi ha factors de caràcter personal que facin salvar aquest escull. Els fonaments arquitectònics dels arxius comarcals estan, ara, força més consolidats, però la seva consistència institucional i administrativa és tant o més fràgil o incerta.

Més enllà d'aquesta activitat constructiva, sense el guiatge del repertori d'arxius del sistema, les actuacions de foment i d'ajut adreçades als arxius i al patrimoni han tendit i fàcilment tendiran sempre a la dispersió discrecional. Construir el sistema demana, en canvi, que sigui completament prioritari adreçar els recursos als arxius que la Llei d'arxius i documents estableix que necessàriament en formen part.

L'evidència que, passats dotze anys, la veritable arquitectura de la llei del 2001 encara continua inaplicada hauria de fomentar la reflexió i l'acció. Seria erroni i massa simplista que a partir d'ara, des de l'àmbit professional, tot es reduís només a voler ressuscitar la queixa i la denúncia davant la nostra Administració pública per aquest dèficit. Els arxivers han estat uns actors importants de tot aquest procés. D'altra banda, com s'ha apuntat, allò que era possible fa dotze anys, ara no ho és i la perspectiva econòmica i l'endeutament heretat encara fan més necessària aquesta capacitat de reflexió. A les pàgines que segueixen s'aporten un seguit d'inquietuds i de raonaments que no volen fer altra cosa que contribuir a aquesta necessària reflexió professional que tant cal.

La construcció del Sistema d'Arxius de Catalunya delineat per la llei vigent ha de continuar essent un repte de present i de futur, però essent capaços de qüestionar allò que calgui, fent sempre un exercici del pragmatisme, que tan inherent és a la professió, d'altra banda. El perill més evident és continuar tenint una magnífica llei inaplicada. És una llei inaplicable, com gosaren manifestar algunes veus de la política municipal quan fou aprovada? És una llei excessivament reglamentadora? Un diàleg constant amb la realitat, amb la nostra realitat i amb la del nostre entorn cultural, polític i arxivístic, que no és cap altre que Euro-

pa, ha d'ajudar a fer una lectura i una aplicació de la llei que sigui possible i que sigui benefactora per als arxius i els documents de Catalunya. Construir de debò demana el treball i la humilitat dels picapedrers i saber distingir i estalviar-se tota mena de castells de focs.

	Tipus d'arxius	Nombre d'arxius	Total arxius
1	Arxius de la Generalitat de Catalunya	-	108
1.1	Arxius Centrals de l'Administració de la Generalitat	65	-
1.2	Xarxa d'Arxius Comarcals	41	-
1.3	Arxiu Nacional de Catalunya	1	-
1.4	Altres arxius de la Generalitat (Parlament de Catalunya...)	1	-
2	Arxius de l'Administració local	-	140
2.1	Arxius de l'Ajuntament de Barcelona ⁽¹⁾	13	-
2.2	Arxius municipals (municipis de més de 10.000 habitants)	84	-
2.3	Arxius municipals (municipis de menys de 10.000 habitants)	36	-
2.4	Arxius de les diputacions provincials	7	-
2.5	Altres arxius de l'Administració local	-	-
3	Arxius d'altres administracions públiques i d'entitats col·laboradores	-	28
3.1	Arxiu de la Corona d'Aragó	1	-
3.2	Arxius de les universitats	7	-
3.3	Altres arxius (corporacions i entitats oficials, col·legis professionals, etc.)	15	-
3.4	Altres arxius (Administració perifèrica, Unió Europea, etc.)	5	-
4	Arxius privats	-	42
4.1	Arxius de l'Església catòlica	15	-
4.3	Arxius d'altres persones físiques i jurídiques	27	-
		318	318

- (1) Formen la xarxa d'arxius de l'Ajuntament de Barcelona, l'Arxiu Històric de la Ciutat, l'Arxiu Fotogràfic, l'Arxiu Municipal Contemporani i els deu arxius municipals de districte.

Font: Cercador d'Arxius

< <http://cultura.gencat.cat/arxius/directori.asp> > abril del 2013.

Els arxius centrals de l'Administració de la Generalitat de Catalunya

NÚRIA CASANOVAS RAMENTOL

L'article 10 del Decret 76/1996, de 5 de març, pel qual es regula el sistema general de gestió de la documentació administrativa i l'organització dels arxius de la Generalitat de Catalunya, publicat al DOGC 2180 d'11 de març de 1996, estableix quins organismes han de tenir arxiu central administratiu (d'ara endavant, ACA), els quals són els responsables de conservar la documentació semiactiva que els òrgans productors utilitzen freqüentment:

- › Els departaments de la Generalitat, els ens que en depenen i les delegacions territorials del Govern.
- › Els òrgans d'un departament i les entitats autònomes en què sigui necessari, a criteri del secretari general del departament al qual estigui adscrit.
- › Les empreses de la Generalitat i els consorcis inclosos en l'àmbit aplicable del mateix Decret 76/1996, a criteri del seu òrgan directiu.

Des de la redacció d'aquest decret, l'organització de la Generalitat de Catalunya s'ha modificat, s'ha fet més complexa i ha incrementat el nombre d'organismes que executen part de les funcions de l'Administració autonòmica seguint sistemes tant de gestió pública com de gestió privada.

Independentment del tipus de gestió utilitzat, i malgrat que es preveu que els ens que no tenen arxiu central administratiu han d'establir un acord de col·laboració amb un departament o entitat de la Generalitat que disposi d'arxiu central, seria convenient que l'opcionalitat en la creació dels ACA passés a ser obligatorietat en les mateixes condicions que s'estableixen per als departaments o per a les delegacions territorials del Govern.

En el moment del disseny del nou ens/organisme caldria incorporar l'arxiu central administratiu com a unitat orgànica transversal i, evidentment, dotar-lo amb les infraestructures i el personal necessari per portar a terme les obligacions establertes pel sistema general de gestió de la documentació administrativa (d'ara endavant, Sigeda).

Només com a apunt significatiu d'aquest canvi organitzatiu, i segons les memòries d'arxiu publicades al web del Departament de Cultura,¹ l'any 2004 hi havia setze arxius centrals administratius (a la memòria només es comptabilitzen els dels departaments de la Generalitat) que estaven dotats amb 31 tècnics (en les diferents categories que es consideren), mentre que l'any 2011 el nombre d'arxius va passar a 27 (dotze de departaments, dotze d'ens públics o agències i tres de delegacions territorials), i el nombre de tècnics, a 63.

	ACA	Personal tècnic ²
2004	16	31
2011	27	63

Segons aquestes dades, proporcionalment, l'increment del nombre de tècnics és lleugerament superior a l'increment del nombre d'arxius en el mateix període. El canvi més significatiu en l'increment del nombre de personal tècnic es va produir els anys 2006 i 2009, quan es van convocar un total de 90 places d'arxiviers; no totes eren de nova creació, però va significar un pas important cap a la normalització de la situació laboral dels professionals dels arxius de la Generalitat.³

Pel que fa a l'organització dels ACA, cal distingir entre l'organització tècnica i l'organització orgànica.

Com ja especifiquen el Decret 76/1996 i la Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i documents, els arxius centrals i el seu personal han de seguir les **directrius tècniques** establertes pel departament competent en matèria de cultura.

En relació amb aquest punt, al darrer Congrés d'Arxivística⁴ celebrat a Barcelona del 23 al 25 de maig de 2013 s'ha tornat a qüestionar la conveniència d'aquesta adscripció funcional dels ACA en l'àmbit de cultura. Aquesta adscripció no es fa estranya en el món dels arxius històrics, però en el cas dels arxius centrals administratius aquesta *relació* cada vegada és més «qüestionable» o gairebé «forçada». El sistema estableix la necessitat d'aplicar tècniques i criteris arxivístics en tot el cicle de vida dels documents, i això inclou el mateix moment de la creació dels documents, però la realitat actual ens orienta cap a la necessitat d'intervenir en etapes encara més anteriors a la creació del document. La irrupció de l'administració electrònica obliga a revisar les funcions adjudicades als arxius centrals, independentment de la seva adscripció a una administració o una altra. Ara cal intervenir, evidentment dins del nostre àmbit, en les etapes de

disseny dels circuits, de les eines i plataformes informàtiques, és a dir, abans de la creació del document i abans de la creació de les dades.

Si a aquesta característica hi afegim que els usuaris principals dels serveis dels ACA són els mateixos productors de la documentació, és a dir, les unitats administratives de gestió, i que el motiu de la consulta, independentment de la cronologia de la documentació per consultar, està relacionat amb algun tràmit administratiu vigent, ja s'aprecia que la funció cultural en els ACA queda *relegada* a l'avaluació de les sèries i a l'aplicació de les TAD.

Quant a la seva **estructura orgànica** i dependència jeràrquica no hi ha un model únic per a tota la Generalitat. Cada departament defineix la unitat d'arxiu central com creu més adient:

- › A escala jeràrquica estableix quin dependència tindrà dins de l'estructura general del departament i quin rang li atorgarà.
- › A escala de dotació de personal, l'article 22 de la Llei 10/2001 especifica les característiques que ha de complir el personal dels arxius integrats al Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC), però serà cada departament el que estableixi amb quin personal el dotarà, i quines categories i quins nivells tindran. Val a dir, però, que aquests criteris estan cada vegada més unificats.
- › Finalment, a escala d'infraestructures, també són els departaments els que estableixen si gestionen els seus propis dipòsits d'arxiu —nombre d'instal·lacions destinades a dipòsits i les seves condicions (situació, estructura, equipament...)— o si opten per l'externalització del servei amb les condicions que s'estableixin contractualment.

Tots els departaments de la Generalitat, independentment de l'estructura organitzativa autonòmica del moment i del nombre de departaments que s'hagin creat o mantingut, tenen, com a mínim, un arxiu central administratiu, de manera que el nombre d'ACA, si més no els departamentals, respon fidelment a l'estructura orgànica vigent de la Generalitat de cada moment.

Aquesta bicefàlia no permet que l'administrador del Sigeda pugui establir unes polítiques de creació o condicionament d'infraestructures, les quals són responsabilitat de cadascun dels departaments amb el seu propi arxiu central, però sí que pot dimensionar la plantilla del cos superior d'arxivers d'acord amb l'estructura orgànica de la Generalitat. El nombre de departaments i organismes que estructurin la Generalitat evidentment és una dada important a l'hora de dimensionar les necessitats de personal tècnic d'arxiu i gestió documental, però cal tenir presents altres dades, com, per exemple, la població i l'extensió territorial de Catalunya, així com les funcions que es poden anar assumint per mitjà

dels traspassos de competències d'altres administracions (tant l'Administració local com la del Govern central).

Els canvis estructurals i organitzatius de la Generalitat repercuteixen de maneres diferents en els arxius departamentals. Pel que fa a com s'ha de gestionar la documentació en aquests casos, ja queda establert a l'article 10 de la Llei 10/2001. Però pel que fa a la unitat administrativa de l'arxiu, és cada departament qui defineix com actuarà. I en aquest aspecte tampoc no s'ha seguit un criteri únic a l'hora d'optar per una solució.

Per exemple, hi ha departaments que han assumit funcions d'un altre departament i han mantingut l'arxiu com una unitat més, han *sumat* els arxius. Aquest és el cas de l'actual Departament d'Empresa i Ocupació, abans Departament d'Innovació, Universitats i Empresa (Decret 200/2010, de 27 de desembre, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competència dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya), que manté dos arxius centrals:

- › L'Arxiu Central Administratiu del Departament d'Empresa i Ocupació (empresa)
- › L'Arxiu Central Administratiu del Departament d'Empresa i Ocupació (ocupació)⁵

I, d'altra banda, hi ha departaments que s'han suprimit i en els quals les seves funcions han quedat dividides entre altres departaments; aquest és el cas del Departament de Medi Ambient i Habitatge (DMAH), les funcions del qual han passat a dependre del Departament de Territori i Sostenibilitat, del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural i de l'Agència de l'Habitatge de Catalunya. L'arxiu físic de l'arxiu central administratiu del DMAH també ha quedat *dividit* entre aquests departaments i no s'ha mantingut com a unitat orgànica diferenciada en cap dels departaments que n'han assumit part de les funcions.

Quant a les delegacions territorials, el Decret 76/1996 estableix que també són òrgans obligats a tenir arxiu central administratiu i que són els responsables de custodiar la documentació semiactiva d'ús freqüent produïda o rebuda per les delegacions pròpies, com també la d'altres organismes establerts a l'article 2 del mateix decret, és a dir, dels departaments de la Generalitat, de les empreses públiques, dels consorcis, etc.

Actualment, existeixen les delegacions territorials de Barcelona, Tarragona, Lleida, Girona, Catalunya Central, Terres de l'Ebre i Alt Pirineu i Aran, de les quals Girona, Lleida i Tarragona disposen d'arxiu central administratiu; per a la

resta de delegacions territorials no s'ha fet pública cap informació sobre la possible creació dels arxius centrals d'aquests àmbits territorials.

Per totes les característiques exposades fins ara i malgrat la dependència funcional única dels ACA, no sembla apropiat parlar de *xarxa d'arxius centrals administratius*, com sí que ho podem fer quan ens referim als arxius comarcals que no tenen aquesta bicefàlia pel que fa a l'organització jeràrquica i funcional. I de fet no es reconeixen els ACA en aquestes condicions des de cap dels actors relacionats amb l'arxivística catalana.

En canvi, sí que s'ha reconegut, tant a escala teòrica com a escala funcional, l'existència d'una xarxa d'arxius dins l'àmbit de l'Administració de justícia, arran del Decret 217/1990, de 3 de desembre, pel qual s'assignen al Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya les funcions en matèria de provisió de mitjans materials i econòmics per al funcionament de l'Administració de justícia (DOGC número 1348). Així, l'any 1998, coordinats per l'Arxiu Central del Departament de Justícia, a banda de l'Arxiu General del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, disposaven de personal especialitzat els arxius centrals dels jutjats d'instrucció i penals, dels jutjats de primera instància i dels jutjats socials.⁶

Ja a la *Memòria d'arxius del 2008* es menciona la Xarxa d'Arxius Judicials, però és a la del 2010 quan apareix com un punt diferenciat dins del contingut de la *Memòria d'arxius* del Departament de Cultura. D'aquesta manera, s'equipara amb la Xarxa d'Arxius Comarcals i amb el conjunt dels arxius centrals dels departaments.

A la *Memòria d'arxius del 2010* s'especifica que el «Departament de Justícia gestiona les competències de la Generalitat de Catalunya en matèria d'arxius de l'Administració de justícia, a partir de l'organització dels 49 partits judicials de Catalunya en àmbits territorials (serveis i gerències territorials del Departament de Justícia)», i que «la Xarxa d'Arxius Judicials de Catalunya, dependent del Servei de Documentació, Biblioteques i Arxius Judicials de la Direcció General de Modernització de l'Administració de Justícia (DGMAJ), està formada per 3 tipus d'arxius: els Arxius Centrals que conserven la documentació judicial 6è a 15è any, a partir de la seva data d'incoació, en partits judicials de 10 o més òrgans judicials, els Dipòsits Centrals d'Arxiu (DCA) que conserven la documentació judicial 6è al 15è any en partits judicials de menys de 10 òrgans judicials i els Arxius Judicials Territorials que conserven la documentació judicial del 16è al 30è any». És un sistema dins del sistema.

En relació amb els requisits mínims que han de complir els arxius del SAC, queden recollits al Decret 190/2009, de 9 de desembre, dels requisits dels ar-

xius del Sistema d'Arxius de Catalunya, del procediment d'integració i del Registre d'Arxius de Catalunya. Aquests requisits, però, semblen més dirigits a arxius finalistes, és a dir, arxius històrics que custodien documentació inactiva, que no pas a arxius centrals administratius que custodien documentació semiactiva. En el redactat del decret s'utilitzen indistintament dues accepcions de la paraula *arxiu*, en alguns casos com a «unitat administrativa» i en altres com a «dipòsit» de documentació, fet que pot provocar equívocs a l'hora d'interpretar l'aplicació dels requisits establerts. S'ha de tenir present que l'incompliment dels requisits establerts en el decret és motiu d'exclusió del SAC i, per tant, del Registre d'Arxius.

El primer requisit que han de complir els arxius del SAC és el d'aplicar el sistema de gestió de la documentació que correspongui als fons que apleguen, que en el cas dels arxius de la Generalitat és el que defineix el Departament de Cultura per mitjà del Decret 76/1996.

Segons les memòries d'Arxiu del Departament de Cultura, en més o menys grau tots els departaments apliquen el sistema de gestió de la documentació i utilitzen les eines que el defineixen (quadre de classificació, calendari de conservació...). Pel que fa als requisits relatius a les condicions físiques dels arxius, el decret no fa cap distinció entre els arxius que custodien documentació semiactiva i els que custodien documentació històrica.

Cal tenir en compte que la documentació custodiada en els arxius centrals administratius, tant de les delegacions com dels departaments, és documentació semiactiva, a la qual s'ha d'aplicar el calendari de conservació pertinent, cosa que ha de permetre la seva eliminació o bé la transferència a l'arxiu històric que pertorqui en el termini i la manera que la TAD determini. Per tant, la documentació dels arxius centrals administratius és una documentació «de pas» en els dipòsits d'aquests arxius. Evidentment, totes les instal·lacions on es diposita documentació han de tenir unes condicions estructurals i ambientals mínimes que en garanteixin la conservació, però no seria lògic invertir criteris estrictes de conservació en espais que contenen documentació que ha estat avaluada d'eliminació.

Segons la *Memòria d'arxius*, l'any 2010 hi havia 27 arxius centrals administratius, sense comptar els de Justícia, que gestionaven un total de 97 dipòsits d'arxiu i setze serveis de custòdia d'empreses externes.

Definit per la Llei 10/2001, de 13 de juliol, com el repertori de centres que integren el Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC), el Registre d'Arxius inclou, entre d'altres, els arxius de la Generalitat de Catalunya, entre els quals trobem els ACA. S'entén que s'inclourà en el Registre d'Arxius l'òrgan o unitat administrativa

responsable de desenvolupar el sistema de gestió de la documentació administrativa del seu organisme.

Les condicions bàsiques que els arxius han de complir per pertànyer al SAC i, per tant, per ser inclosos al Registre d'Arxius són els següents: aplicació d'un sistema de gestió documental, disposar de personal suficient, instal·lacions adequades per garantir la preservació del fons i l'accés a la documentació custodiada i, finalment, establir un horari d'obertura al públic d'un mínim de deu hores setmanals.

Segons consta a la *Memòria d'arxius del 2010* del Departament de Cultura i al web de Cultura, els arxius centrals administratius compleixen tots els requisits necessaris per pertànyer al SAC.

El requisit que han de complir els arxius de mantenir un horari d'obertura de deu hores setmanals està relacionat directament amb el dret d'accés que es defineix tant a la Llei 10/2001 (article 21) com al Decret 190/2009 (article 9). Una de les finalitats dels arxius del sistema és la difusió correcta de la documentació i el seu accés, funció que, a la Llei 10/2001, només consta explícitament en el cas de l'Arxiu Nacional de Catalunya, mentre que, en aquest aspecte, pel que fa als arxius centrals administratius es fa referència a l'ús freqüent de la documentació semiactiva per part de l'organisme o ens que l'ha generat o rebut, però no que la seva funció sigui la de difondre la documentació. Aleshores, té sentit fixar un horari d'atenció al públic i que a més sigui un requisit per a la permanència al registre? I més encara quan des dels departaments no es fa publicitat d'aquest servei?

Com ja hem comentat anteriorment, els principals usuaris dels arxius centrals administratius són el personal administratiu, tècnic o directiu dels departaments on s'ubiquen els ACA. Aquest fet queda reflectit a la *Memòria d'arxius del 2010*, en la qual consta que deu dels 26 arxius centrals que figuren a la memòria no van gestionar cap consulta externa ni l'any 2009 ni l'any 2010.

Els arxius que més consultes externes van tenir van ser la Xarxa d'Arxius Judicials de Catalunya, l'Arxiu Central del Departament de Justícia, l'Arxiu Central del Departament de Territori i Sostenibilitat i l'Arxiu Central Administratiu de la Delegació Territorial del Govern de la Generalitat a Girona, que es desmarquen amb volums força elevats, de fins a 562 consultes externes en el cas de la Xarxa d'Arxius Judicials l'any 2010. Els onze arxius restants van tenir uns volums de consulta que van des d'un mínim d'una consulta fins a un màxim de 73.

Pel que fa a les dades que han de constar en el Registre d'Arxius el Decret 190/2009 estableix les següents:

- a) Nom de l'arxiu
- b) Acrònim
- c) Adreça
- d) Número de registre
- e) Data de registre
- f) Titular

Atès que l'Administració pública és un òrgan viu, canviant, i en el cas de l'Administració autonòmica els canvis solen ser molt profunds, valdria la pena ampliar les dades que hi han de constar, de manera que es facilités la identificació i la recuperació d'informació dels productors documentals, com, per exemple:

- › «Data de baixa» de l'arxiu (en el registre) i, per tant, modificació del punt e, que passaria a ser «Data d'alta» (en el registre).
- › «Motiu de la baixa» (traspàs de competències, absorció per part d'un altre ens, desaparició de l'ens o de les funcions...) i especificació de quin arxiu n'ha assumit la gestió del fons.
- › «Dependència orgànica» (en el cas de les empreses públiques o òrgans dependents d'un departament i en cas que aquesta informació no consti explícitament en el nom de l'arxiu).

La permanència dels arxius al SAC, i consegüentment al Registre d'Arxius, està supeditada al manteniment de les condicions establertes per a la incorporació al SAC i que s'han descrit més amunt. La Llei 10/2001 estableix la funció inspectora (article 17.2) i la regulació de les infraccions i sancions administratives (títol V) al Departament de Cultura. Pel que fa al seguiment del grau de compliment dels requisits establerts pel decret, a les memòries no consta que s'hagi realitzat cap inspecció als arxius del SAC.

Quan per l'incompliment greu dels requisits establerts, un arxiu pugui ser exclòs del SAC, i consegüentment del Registre, al decret no queda establert quin seria el procediment per poder tornar a formar part del SAC; possiblement caldria desenvolupar-ho normativament, però, sigui com sigui, cal destacar que aquesta exclusió esdevindria una desraó en el cas de l'Arxiu Nacional de Catalunya i dels arxius comarcals, atès que el mateix departament que incoaria l'expedient d'exclusió és el responsable, encara que de vegades no és l'únic, d'abastir aquests centres amb els recursos necessaris per al seu correcte funcionament.

En el cas d'una exclusió del SAC, els arxius més perjudicats podrien ser els arxius de l'Administració local, els d'universitats o els arxius privats, ja que el fet de la pertinença al SAC podria ser considerat un requisit per accedir a les subvencions que el Departament de Cultura ofereix cada any en matèria d'arxius i gestió documental. Però en el cas dels arxius centrals, quines repercussions tindria?

Tots els arxius centrals administratius segueixen les directrius tècniques establertes per Cultura, però cada arxiu manté unes característiques pròpies que estan definides per molts factors: història del departament on està ubicat, sensibilitat dels òrgans directius envers l'arxiu, volum documental, i, també, el reconeixement dins del departament d'una autoritat moral del personal de l'arxiu en tot allò referent a la gestió dels documents.

Actualment, aquest reconeixement i la capacitat negociadora és més necessària que mai; els arxius centrals administratius estan en una fase de canvi propiciat per l'extensió de l'administració electrònica i l'increment dels sistemes i canals de comunicació que l'Administració està utilitzant per comunicar-se amb el ciutadà. Aquests canvis obliguen, forçosament, a replantejar les funcions que cal assumir des dels arxius centrals, però també les necessitats, i evidentment caldrà replantejar les relacions amb els diferents actors dintre del Sistema d'Arxius de Catalunya, ja que aquests canvis no seran exclusius per als ACA, sinó que també repercutiran en els altres arxius del Sistema.

Notes

- 1 Darrera consulta: 9 de juny de 2013, <http://www20.gencat.cat/portal/site/Patrimoni/menuitem.6a2dec9a300f68a8cd0181dfb0c0e1a0/?vgnextoid=4c08a2b34cb41110VgnVCM1000008d0c1e0aRCD&vgnextchannel=4c08a2b34cb41110VgnVCM1000008d0c1e0aRCD&vgnnextfmt=default>.
- 2 S'han comptabilitzat tots els tècnics independentment de la seva tipologia: superior arxiver, superior especialista, mitjà i mitjà especialista.
- 3 Vegeu: *Butlletí d'Arxius*, número 60, <http://cultura.gencat.cat/arxius/butlleti/n60/variable/rerefons1.htm>.
- 4 Vegeu *Lligall 35*, «Ponències i experiències del XIV Congrés d'Arxivística de Catalunya, *Arxius, Identitat i Estat*».
- 5 Consulta: 12 de juny de 2013, http://cultura.gencat.cat/arxius/llicita.asp?codi_ambit=16&ARXIUS=centrals.
- 6 Vegeu: *Butlletí d'Arxius*, número 17 (primavera del 1998), Servei d'Arxius.

Arxius	GENERALITAT DE CATALUNYA	ARXIU CENTRAL ADMINISTRATIU	+ ALTRES ARXIS
3	PRESIDÈNCIA	sí	Arxiu de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament Arxiu de l'Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions
1	AGRICULTURA, RAMADERIA, PESCA, ALIMENTACIÓ I MEDI NATURAL	sí	--
1	BENESTAR SOCIAL I FAMÍLIA	sí	--
2	CULTURA	sí	Arxiu del Museu Nacional d'Art de Catalunya
3	ECONOMIA I CONEIXEMENT	sí	Arxiu Biblioteca del Pavelló de la República Arxiu de l'Agència Tributària de Catalunya
3	EMPRESA I OCUPACIÓ	sí	Arxiu àmbit Empresa Arxiu àmbit Ocupació Arxiu del Servei d'Ocupació de Catalunya
1	ENSENYAMENT	sí	
4	GOVERNACIÓ I RELACIONS INSTITUCIONALS	sí	Arxiu de l'Agència Catalana de Certificació Arxiu de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya Arxiu del Memorial Democràtic
1	INTERIOR	sí	
33	JUSTÍCIA	sí	Arxiu del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (1) Audiències provincials de Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona (4) Arxiu Central de la Ciutat de la Justícia de Barcelona (1) Arxiu Judicial Territorial (3) Dipòsit Central d'Arxiu d'Amposta (1) Arxius de jutjats (partits judicials) (17) Arxius contenciosos administratius (2) Arxius dels jutjats socials (2) Arxiu del Registre Civil (1)
3	SALUT	sí	Arxiu de l'Institut Català de la Salut Arxiu del Servei Català de la Salut

Arxius	GENERALITAT DE CATALUNYA	ARXIU CENTRAL ADMINISTRATIU	+ ALTRES ARXIUS
7	TERRITORI I SOSTENIBILITAT	sí	ADIGSA Agència Catalana de l'Aigua Agència de Residus de Catalunya Infraestructures.cat Institut Cartogràfic de Catalunya. Cartoteca de Catalunya Institut Català del Sòl
1	Delegacions a GIRONA	sí	
1	Delegacions a LLEIDA	sí	
1	Delegacions a TARRAGONA	sí	
-	Delegacions a BARCELONA ⁽¹⁾	sí	
65			

- (1) Els arxius centrals departamentals gestionen la documentació de les delegacions del Govern a Barcelona.

Font: Cercador d'Arxius

< <http://cultura.gencat.cat/arxius/directori.asp> >, abril del 2013.

La Xarxa d'Arxius Comarcals

JOAQUIM CARRERAS BARNÉS

Una instrucció emesa pel Departament de Cultura l'any 2005 segons la qual s'instava a canviar la denominació dels arxius comarcals ha estat el gest que exemplifica la nova realitat palpable a la Xarxa d'Arxius Comarcals des de l'aplicació de la Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i documents, la normativa arxivística sorgida amb el nou segle i que va subscriure la creació del Sistema d'Arxius de Catalunya. La denominació suposava acollir el nom de la comarca tot retirant-ne el nom del municipi i eliminant la paraula *històric*, un gest aquest darrer que exemplifica a bastament la revisió del component historicista, que fins llavors havia identificat la Xarxa, a fi de conviure amb els preceptes que sobre gestió documental la norma impulsa. Precisament, allò que destaca de manera especial a la Xarxa en el nou marc legal és el doble vessant que afronta: el patrimonial i la gestió de documents administratius que li pertoquen.

Queden lluny les propostes fetes pel Congrés de Cultura Catalana l'any 1975 que dibuixaven un mapa d'actuació arxivística en el territori preferentment d'abast comarcal. La Generalitat restablerta va fer seva la proposta i, un cop assolides les competències exclusives sobre la matèria, va iniciar els primers passos, ara fa poc més de trenta anys, fomentant la construcció d'arxius de titularitat pròpia en els municipis caps de comarca. L'Arxiu Històric Comarcal de Montblanc l'any 1982 fou el primer a posar-se en funcionament i successivament en van venir d'altres mitjançant la signatura de convenis entre el Departament de Cultura i els respectius municipis caps de comarca. La Generalitat de Catalunya actuava, doncs, de manera directa en el territori, potenciant un servei comarcal sota la seva titularitat, malgrat que encara no existissin ni políticament ni administrativa les comarques. Altres opcions havien quedat descartades, com ara el traspàs de la titularitat a l'Administració municipal, perquè es van tenir en compte el principi de provenença, la territorialitat i l'accés dels documents, però sobretot la diversitat de fons que haurien d'acollir, els quals comprenien des de fons de diversos municipis fins a fons notariaus, judicials, institucionals, privats..., de naturalesa i titularitats diverses.

Els arxius comarcals van quedar constituïts com a xarxa a partir de la Llei 6/1985, de 26 d'abril, d'arxius, i van ser objecte d'una regulació específica mitjançant el Decret 110/1988, de 5 de maig. Aquesta singularitat organitzativa va quedar reblada per la Llei 10/2001, que derogava la del 1985, i que defineix la Xarxa d'Arxius Comarcals com un conjunt d'arxius d'àmbit territorial que actuen

de manera coordinada per garantir el compliment dels objectius de la llei en tot el territori i fa possible l'aplicació dels principis de provenença i territorialitat al tractament dels documents i al seu accés.

La creació de les comarques com a nova realitat administrativa i política en el territori a partir del 1987 va propiciar la delegació de competències amb relació a la gestió dels arxius comarcals als consells comarcals, tal com explicita el Decret 208/1989, d'1 d'agost, de delegació de competències en matèria de cultura a les comarques. L'articulat de la llei indicà, però, que la direcció, l'impuls i la coordinació de la Xarxa s'exercís des del Departament de Cultura, el qual també es guardà la potestat d'elaborar programes comuns, l'establiment de directrius i controls per executar-los i la prestació de suport tècnic i organitzatiu. En definitiva, el Departament es preservava la titularitat del servei, malgrat que va delegar algunes atribucions, en un gest que donava continuïtat a l'esperit de la creació de la Xarxa.

El dibuix normatiu ha permès consolidar la Xarxa amb prou encert i el resultat és valorat positivament i consensuada per la comunitat arxivística del país; en aquest sentit, és també un model de referència amb projecció estatal i internacional. L'aplicació d'aquesta normativa s'ha sustentat, com dèiem, en la signatura de convenis respectius que fins a l'actualitat suposen allò que en podríem dir un model de cogestió. D'una banda, el Departament de Cultura, titular del servei, construeix i equipa l'edifici que ha d'acollir el servei d'arxiu, n'assumeix la direcció i aporta una part dels recursos per al seu funcionament. De l'altra, l'ajuntament cap de comarca (la llei preveu altres possibilitats, però ara com ara no s'han donat) cedeix l'espai on es construeix l'equipament, s'ocupa de mantenir-lo i aporta una part dels recursos humans necessaris. Finalment, el consell comarcal respectiu gestiona els recursos econòmics aportats pel Departament, els propis destinats a l'Arxiu i els recursos humans que li corresponguin.

Cal situar en aquest context els arxius històrics provincials, entitats preexistents i de titularitat estatal. La Generalitat els gestiona directament en virtut d'acords específics al marge dels esmentats anteriorment, però també resten integrats a la Xarxa.

Paral·lelament al dibuix normatiu i a l'establiment del Sistema d'Arxius de Catalunya —del qual els arxius comarcals, com a arxius de la Generalitat, formen part des del primer moment—, no es pot obviar que entre el 2004 i el 2010 s'ha viscut un moment molt dolç pel que fa a l'impuls en la creació d'infraestructures culturals. El Pla de noves infraestructures culturals impulsat pel Govern de la Generalitat a partir de l'any 2004 va permetre gairebé completar la dotació d'un

equipament d'arxiu a cada comarca catalana. D'aquesta manera, no tan sols s'ha finalitzat el mapa d'arxius, sinó que també se n'han construït de nous en comarques on els edificis utilitzats des dels anys vuitanta havien quedat obsolets. La Xarxa pràcticament s'ha completat i actualment només les comarques de les Garrigues i l'Alta Ribagorça no tenen encara un projecte conclòs. Aquesta va ser una aposta valenta, amb visió de futur, afavorida òbviament per la bonança econòmica i, en els moments actuals, impossible d'impulsar. La Xarxa és present, doncs, a tot el país i presta un servei de protecció integral del patrimoni documental per primera vegada des dels propòsits inicials de la seva creació. El reconeixement institucional i la valoració en el territori és indiscutible en aquest sentit.

La inversió en edificis va anar acompanyada també de la millora de l'equipament intern, bàsicament informàtic, i també d'un esforç considerable per actualitzar els programaris informàtics i per oferir nous serveis al voltant de la digitalització i la difusió de documents en plataformes en línia, tenint per a aquest procés la sinergia i la complementaritat conjunta de l'Arxiu Nacional de Catalunya, amb qui va compartir uns espais de recerca, desenvolupament i aplicació de programari informàtic que han escurçat i facilitat els resultats finals.

Allò que singularitza especialment l'aplicació de la Llei 10/2001 a la Xarxa és la nova dimensió que la normativa atribueix als arxius i a la gestió dels documents. D'ençà d'aquesta norma, totes les administracions tenen l'obligació d'impulsar un sistema únic de gestió dels documents i d'entendre aquesta gestió com un procés integral que abasta totes les etapes de la seva vida. I pren també una transcendència especial la determinació que fa en la regulació de l'accés als documents i a la informació. Als arxius comarcals, des de feia un cert temps, es produïa una entrada progressiva de documentació encara en fase semiactiva o administrativa. Aquest aspecte i la necessitat d'atendre la implementació de la gestió integral de la documentació en les administracions de les quals ha d'acollir documentació són un dels grans reptes que es desprenen de l'aplicació de la norma.

La gestió i la custòdia de la documentació administrativa de les oficines comarcals de la Generalitat, dels consells comarcals i dels municipis de menys de 10.000 habitants, així com la del municipi cap de comarca, conforma el gruix principal d'aquesta activitat. Ara bé, malgrat les bones intencions expressades en el text normatiu, cal assumir que la Xarxa encara és lluny d'assolir objectius remarcables en aquest camp, llevat d'exemples puntuals. Així, doncs, queda coix un dels aspectes més rellevants que la norma impulsa.

Això ens porta a expressar que, si bé el model vigent ha estat operatiu per consolidar la Xarxa a tot el país i dona cobertura a tot el territori, tanmateix en allò que podem considerar un cas excepcional de defensa, protecció i promoció del patrimoni cultural no és ben clar que ho sigui, pels nous reptes que plantejen la gestió integral dels documents o els altres marcs d'actuació, com són la incorporació massiva de les noves tecnologies o les noves pautes en difusió de la cultura. La Xarxa ha d'atendre tot el cicle de vida dels documents, ha de participar en els dos moments clau (quan es creen i quan esdevenen definitius) i ha d'aplicar una solució de continuïtat i una visió global del tot desitjable que exigeix alhora un gran esforç.

Hem d'admetre, però, que el context actual és de franca depressió econòmica i d'aprimament de l'Administració pública. Ara bé, en aquest context en què és necessari afrontar un nou marc de funcionament més eficient i sostenible, que eviti duplicitats d'actuació en els marcs competencials, és on precisament la Xarxa s'ha de fer valer. La Xarxa participa de la simplificació administrativa, actua transversalment i és un exemple d'economia d'escala aplicada a l'Administració.

Tot i així, aquestes forteses es contraposen a febleses remarcables, entre les quals destaquen la migradesa de recursos, humans i materials, o la dificultat que sovint es produeix en l'entesa entre les administracions competents. En un segon nivell, es constata la dificultat en la prestació dels serveis de referència a tota la comarca, també en la gran quantitat de perfils competencials i especialització de tasques que s'exigeixen als arxivers (gestió documental i noves tecnologies, digitalització, gestió de fons fotogràfics i audiovisuals, difusió i exposicions, paleografia, restauració, materials didàctics, legislació...), o en les dificultats que en molts casos implica la gestió intrínseca dels centres.

Les respostes a aquestes debilitats contrastades no són fàcils, però passen necessàriament per assolir els propòsits que esmentem. En primer terme, una revisió del marc de relació institucional —mantenint així mateix el paper del Departament de Cultura com a ens titular de la Xarxa i com a element vertebrador i cohesionador— i la cerca de fórmules que permetin una millor col·laboració i participació de les administracions locals implicades. No haurien de ser descartables, en aquest sentit, figures del món de la gestió com ara els contractes programa o fórmules similars, que podrien comportar un canvi qualitatiu important dels convenis de gestió. Un nou marc en què el compromís i la cooperació haurien de ser les paraules clau i que entenem que hauria d'implicar tota l'Administració local competent, cosa que inclou no tan sols els ajuntaments i els consells comarcals, sinó també les diputacions o l'Administració que en el futur s'estableixi, delimitant allò que pertoca a cadascú, sense defugir les respectives

obligacions i, per tant, l'aportació de recursos. Caldria establir, doncs, un marc d'actuació coordinat, flexible en cada territori i alhora amb un objectiu comú. Només la suma d'esforços i recursos pot permetre la consecució d'un objectiu indiscutible de totes les administracions, això és, consolidar un model de xarxa constituït en centres de referència especialitzats en la preservació del patrimoni documental comarcal i en la gestió integral dels documents de les administracions.

En segon terme, i en la via d'aprofitar recursos i optimitzar serveis, apuntem que per millorar les prestacions dels arxius de la Xarxa com a centres de referència comarcal, cal potenciar la relació en línia amb les administracions que n'han de rebre els serveis i els usuaris dels arxius. Els canals 2.0 han de ser una prioritat per donar suport als ajuntaments, als arxius municipals que ho requereixin i a la resta de la comunitat d'usuaris. Pel que fa a la múltiple especialització que implica l'activitat arxivística als arxius comarcals, s'hauria d'obrir la possibilitat d'establir centres d'especialització funcional entre els arxius de la Xarxa. És obvi que cada arxiu té l'obligació de prestar uns serveis mínims a la comarca en tots els camps del tractament i la gestió dels documents, com a centre de referència que és; ara bé, d'acord amb les seves potencialitats, fóra interessant aprofundir individualment en les especialitats ressenyades i oferir els resultats a la resta en un clar exponent de treball coordinat i en xarxa.

Finalment, a fi i efecte de poder consolidar el rol de la Xarxa en el conjunt del sistema d'arxius amb el qual ens hem dotat, allò que es proposa és donar continuïtat al model fins ara vigent, amb el Departament de Cultura com a titular de la Xarxa, amb la direcció dels arxius sota la seva tutela, amb una profunda revisió del marc de relació institucional que cerqui obertament la suma d'esforços i amb un resultat final que no ha de ser cap altre que no sigui visualitzar els arxius comarcals ben encaixats a la comarca i prestadors d'una carta de serveis àmplia i fonamental per al territori. I en aquest sentit, fóra important que el Departament de Cultura publicqués finalment el nou decret de funcionament de la Xarxa, redactat des de ja fa temps, ja que li permetria actualitzar i reafirmar el seu paper.

	Arxiu Comarcal / Arxiu Històric	Any de posada en funcionament	Capital	Demarcació	Cens de població 2012	Metres lineals	Abast cronològic
1	AC de la Conca de Barberà	1982	Montblanc	Tarragona	21.148	2.237	XII-XXI
2	AC de la Noguera	1983	Balaguer	Lleida	40.200	1.000	XI-XX
3	AC de l'Alt Penedès	1983	Vilafranca del Penedès	Barcelona	106.252	9.500	XII-XX
4	AC de la Selva	1983	Sta. Coloma de Farners	Girona	173.518	1.740	XIII-XXI
5	AC del Baix Empordà	1984	La Bisbal d'Empordà	Girona	133.754	1.400	XIII-XXI
6	AC de l'Alt Camp	1984	Valls	Tarragona	45.299	1.910	XIII-XXI
7	AH de Tarragona	1984	Tarragona	Tarragona	251.282	6.268	XIII-XXI
8	AH de Lleida	1984	Lleida	Lleida	209.965	10.336	XIV-XXI
9	AH de Girona	1984	Girona	Girona	184.187	9.700	X-XXI
10	AC de l'Urgell	1986	Tàrrrega	Lleida	36.975	136	XI-XX
11	AC del Baix Camp	1986	Reus	Tarragona	193.535	4.871	X-XX
12	AC de l'Anoia	1986	Igualada	Barcelona	118.817	3.356	XIII-XX
13	AC de la Garrotxa	1987	Olot	Girona	55.855	4.930	XII-XXI
14	AC de la Segarra	1988	Cervera	Lleida	23.365	1.692	XI-XX
15	AC de la Cerdanya	1989	Puigcerdà	Girona	19.047	964	XIII-XX
16	AC de l'Alt Empordà	1991	Figueres	Girona	141.517	1.608	XI-XXI
17	AC del Baix Llobregat	1993	St. Feliu de Llobregat	Barcelona	806.799	3.330	XI-XXI
18	AC del Vallès Occidental	1995	Terrassa	Barcelona	898.173	2.827	IX-XX
19	AC del Solsonès	1995	Solsona	Lleida	13.676	1.076	XIII-XXI
20	AC d'Osona	1995	Vic	Barcelona	154.588	3.700	XIII-XXI
21	AC del Pallars Sobirà	1995	Sort	Lleida	7.457	1.797	X-XXI
22	AC del Baix Penedès	1995	El Vendrell	Tarragona	101.138	1.877	XIV-XXI
23	AC del Baix Ebre [Terres de l'Ebre]	1996	Tortosa	Tarragona	83.125	2.800	XII-XX
24	AC del Garraf	1997	Sitges	Barcelona	147.107	10.000	XIII-XX
25	AC del Maresme	1997	Mataró	Barcelona	436.487	3.062	XII-XX
26	AH General d'Aran	1998	La Val d'Aran	Lleida	10.056	606	XIV-XX

	Arxiu Comarcal / Arxiu Històric	Any de posada en funcionament	Capital	Demarcació	Cens de població 2012	Metres lineals	Abast cronològic
27	AC del Bages	1999	Manresa	Barcelona	186.084	5.000	X-XXI
28	AC del Ripollès	2001	Ripoll	Girona	26.268	1.189	X-XXI
29	AC del Berguedà	2001	Berga	Barcelona	41.202	3.320	XIII-XX
30	AC del Priorat	2005	Falset	Tarragona	9.971	4.578	XII-XXI
31	AC del Vallès Oriental	2005	Granollers	Barcelona	402.632	3.000	XIV-XXI
32	AC del Pla de l'Estany	2007	Banyoles	Girona	31.463	855	XIII-XXI
33	AC de la Ribera d'Ebre	2007	Móra d'Ebre	Tarragona	23.867	600	XV-XXI
34	AC del Pallars Jussà	2009	Tremp	Lleida	14.113	670	XII-XX
35	AC de l'Alt Urgell	2009	La Seu d'Urgell	Lleida	21.386	8.949	--
36	AC del Montsià	2009	Amposta	Tarragona	72.121	4.374	--
37	AC del Pla d'Urgell	2009	Mollerussa	Lleida	37.267	8.400	XVIII-XXI
38	AC de la Terra Alta	2010	Gandesa	Tarragona	12.713	--	--
39	AC de les Garrigues	en curs	Les Borges Blanques	Lleida	20.212	--	--
40	AC de l'Alta Ribagorça	en curs	Pont de Suert	Lleida	4.235	--	--
41	Dipòsit d'Arxius ⁽¹⁾	1995	-	-	-	--	--
42	El Barcelonès ⁽²⁾ · ANC	1980	Barcelona	Barcelona	2.254.052	--	--
					7.570.908		

(1) El Dipòsit d'Arxius de Cervera fou traspassat al Departament de Cultura l'any 1995.

(2) Les funcions d'Arxiu Comarcal del Barcelonès les fa, en part, l'ANC.

Fonts:

Cercador d'arxius

< <http://cultura.gencat.cat/arxius/directori.asp> >, abril del 2013.

Cens de població, descàrrega de fitxers a MUNICAT.

CAT < <http://bit.ly/11tLYpk> >, abril del 2013.

Dades extretes del web del Sistema d'Arxius de Catalunya

< <http://bit.ly/ZsRdrt> >, abril del 2013.

L'Arxiu Nacional de Catalunya

ÀNGELS BERNAL CERCÓS

Ser o no ser, aquesta és la qüestió. Què és o què ha de ser l'Arxiu Nacional de Catalunya? *a)* Un arxiu més, però, amb més dipòsits, més personal, més fons que la resta; *b)* la principal infraestructura arxivística, el centre de referència, capdavanter, innovador, pioner; *c)* la capçalera del sistema d'arxius del país; *d)* un arxiu a part, un arxiu *república independent*.

En cercar una resposta, se'ns plantegen altres qüestions: de fet, de qui depèn l'ANC? Qui en depèn? Quina és la seva posició dins del Sistema d'Arxius de Catalunya? Quina relació té amb la resta d'arxius del SAC? I, en el futur, què i com ha de ser?

La legislació no és prou explícita. La normativa en matèria d'arxius publicada pel Departament de Cultura, tampoc. I, a la pràctica, des de la seva creació, segons la conjuntura politicoadministrativa o les persones al capdavant de la política arxivística, l'ANC ha assumit un paper més o menys destacat.

El Decret 314/1980, de creació del centre, definia l'ANC com l'arxiu històric que havia d'aplegar, conservar, tractar, fer accessible i difondre la documentació històrica pública o privada generada a Catalunya per l'Administració i per altres institucions. Equiparat a escala de servei, s'adcrivia a la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, amb igual nivell i dependència orgànica que el Servei d'Arxius, òrgan administratiu creat dos mesos abans —el novembre del 1980— que havia d'esdevenir el responsable tècnic dels arxius de Catalunya.

Les disposicions d'aquells anys de la Transició es caracteritzen per una gran simplicitat tant formal com de contingut, conseqüència d'una administració nova, amb moltes ganes i il·lusions, però amb poc bagatge i molt per construir i aprendre. Així, a les disposicions s'apuntaven d'una manera imprecisa línies que calia seguir que, després, es desenvolupaven, es modificaven o no se'n tornava a parlar més; en matèria d'arxius també succeí. Per exemple, l'article cinquè del Decret 314/1980 establia la seu «central» de l'Arxiu Nacional a Barcelona i afegia que el Departament de Cultura podria disposar la creació d'una xarxa d'arxius regionals o comarcals. La paraula *central* i l'al·lusió a una xarxa amb

arxius de dues categories (regionals i comarcals) fan pensar en un possible sistema d'arxius d'estructura piramidal amb l'ANC dalt de tot, d'acord amb el que va endegar la Generalitat durant la Segona República —un projecte estroncat per la Guerra Civil i el seu desenllaç— i que els anys 1975-1977 el Congrés de Cultura Catalana va reprendre en part. Tanmateix, des de l'inici de la Generalitat restablerta, els arxius comarcals es van vincular al Servei d'Arxius i no a l'ANC.

El maig del 1982, el DOGC publicà el conveni de traspàs a la Generalitat de Catalunya de la gestió dels arxius històrics provincials de Girona, Lleida i Tarragona de titularitat estatal. I l'abril del 1985, la Llei 6/1985, d'arxius, va crear la Xarxa d'Arxius Històrics Comarcals (article 7). La llei feia referència a arxius supracomarcals, i cal entendre que es referia als tres històrics provincials, i potser també a l'ANC, tot i que no ho especificava. D'altra banda, a l'article 10 s'anunciava que el Consell Executiu reglamentaria l'organització i el funcionament de l'ANC i de la Xarxa d'Arxius Històrics. Però la disposició no fixava cap relació entre l'ANC i la resta d'arxius històrics de la institució, com tampoc no ho va fer el Decret 110/1988, que anys més tard va regular l'organització dels arxius de la Xarxa. En conseqüència, podem concloure que l'ANC mai no ha format part de la Xarxa d'Arxius Històrics de la Generalitat.

Referent als arxius centrals administratius, ni la Llei 6/1985 ni els decrets sobre gestió documental i arxius que l'han desplegat —el Decret 340/1989, derogat pel Decret 76/1996— no estableixen cap dependència amb l'ANC, més enllà de considerar-lo l'arxiu final, l'històric d'abast nacional, on els centrals han de dipositar la documentació de conservació permanent que generen els serveis centrals i els territorials de la circumscripció de Barcelona, funció que per a la documentació dels serveis d'àmbit comarcal han de fer els arxius de la Xarxa.

Així doncs, és evident que l'ANC conviu amb els arxius històrics comarcals i, encara més, amb els centrals administratius. Però no forma part de la Xarxa d'Arxius Històrics, com sí que en formen part els supracomarcals, els provincials de Girona, Lleida i Tarragona, i fins i tot el Dipòsit de Cervera. I tampoc no pertany al grup d'arxius administratius, com sí que ho fan els centrals territorials de Girona, Lleida i Tarragona, tot i que a vegades fa funcions d'arxiu central territorial de Barcelona. L'ANC és un arxiu a part, sembla un arxiu *república independent*.

El gener del 1995, pocs mesos abans de la inauguració de la nova seu del centre a Sant Cugat del Vallès, es publicà el Decret 2/1995, de reestructuració. Segons aquesta disposició, l'ANC seguia depenent de la Direcció General del Patrimoni Cultural, però amb el nivell de subdirecció general, un nivell jeràrquic

per damunt del Servei d'Arxius, l'òrgan responsable tècnic dels arxius de Catalunya. Aquesta situació —més que bicèfala, estranya o de difícil encaix— durà fins a l'any 2004, quan, amb el Govern del primer *Tripartit*, l'antic servei es convertí en la Subdirecció d'Arxius de Catalunya, mitjançant el Decret 478/2004.

La nova seu de l'ANC, inaugurada el 23 d'abril de 1995, va ser molt lloada i qualificada per alguns, exageradament, d'*edifici intel·ligent*. Es va presentar a la ciutadania com un centre de referència, capdavanter, innovador... sobretot pels aspectes arquitectònics de l'edifici i per la quantitat i la qualitat del patrimoni documental que ja aleshores conservava. La polèmica sobre la reivindicació de la documentació confiscada a Catalunya arran de la Guerra Civil que es trobava a l'Arxiu de Salamanca va contribuir a donar a conèixer notablement l'ANC a la ciutadania —avui gairebé tothom ha sentit parlar de l'ANC i dels «papers de Salamanca». Pel que fa a altres aspectes del centre, cal dir que no van tenir cap tipus de ressò als mitjans de comunicació.

La Llei 10/2001, d'arxius i documents de Catalunya, no aportà cap novetat sobre l'ANC. Se l'esmenta en tres ocasions: 1) al preàmbul, on es diu que «ha esdevingut la infraestructura arxivística principal del país»; 2) a l'article 26, on l'ANC encapçala la relació d'arxius de la Generalitat; 3) a l'article 27, que en tres paràgrafs descriu les seves funcions i activitats:

1. L'Arxiu Nacional de Catalunya té les funcions següents:

- a) Rebre la documentació en fase semiactiva d'ús infreqüent i de conservació permanent, i la documentació històrica dels òrgans centrals de l'Administració de la Generalitat i de les entitats i les empreses que en depenen, preservar-la i tenir-la a disposició de l'Administració i dels ciutadans.
- b) Ingressar, conservar i difondre els fons i els documents privats que per llur valor testimonial i referencial concerneixin Catalunya i siguin d'una rellevància especial.

2. L'Arxiu Nacional de Catalunya promou les activitats de difusió del patrimoni documental que custodia i pot establir els acords que calgui amb altres institucions per fomentar-ne el tractament tècnic i la difusió.»

Amb el desplegament de la Llei d'arxius i documents, el reconeixement de principal infraestructura arxivística ha significat, bàsicament, mantenir la capacitat de gestionar directament la dotació de tres partides pressupostàries específiques (capítols II, «Despeses corrents»; IV, «Subvencions per a activitats», i VI, «Inversions»), i tenir un vocal en representació pròpia tant dins del Consell Nacional d'Arxius com a la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental. Desvinculat administrativament i jurisdiccionalment dels altres arxius de

la Generalitat, de tots, tant dels comarcals com dels centrals administratius, no vament podem dir que l'ANC és un arxiu *república independent*.

Entre el 2004 i el 2010, la Subdirecció General d'Arxius, l'òrgan responsable dels arxius de Catalunya, i l'ANC van tenir el mateix nivell orgànic, tot i que l'Arxiu en depenia tècnicament i, a la pràctica, la Subdirecció va exercir un control gairebé absolut sobre el centre. Durant aquesta etapa, l'ANC va ser considerat un arxiu més i seguia sense formar part de cap xarxa, ni de la dels comarcals ni de la dels administratius. La Subdirecció controlà el seu pressupost i exportà a altres arxius les experiències de l'ANC. És el cas de l'aplicació GANC —l'aplicació GIAC per als arxius comarcals—, les pautes de digitalització, el format d'intercanvi de dades, el mòdul de sala de consulta, el cercador de fons al web institucional i el servei didàctic, entre d'altres.

És a dir, tot i no tenir facultats per establir normes, per marcar pautes, per guiar projectes, l'activitat de l'ANC ha marcat la pauta de molts projectes del Sistema d'Arxius de Catalunya. Per la via dels fets, l'ANC ha exercit una jurisdicció, una autoritat, que no li és reconeguda pel marc normatiu, però la lògica i els fets determinen que acabi incidint en el conjunt dels arxius o, si més no, en els arxius de la institució.

El març del 2011 es publicà una nova reestructuració del Departament de Cultura —Decret 304/2011— arran de la qual va desaparèixer la Subdirecció General d'Arxius. Els arxius i els museus van passar a dependre de la nova Subdirecció General d'Arxius i Museus. És aleshores quan comença l'actual tendència a la unificació de la gestió sobre el patrimoni cultural. Més tard, el juliol del mateix any, es va crear l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural,¹ les competències, les funcions i les activitats de la qual encara avui són un interrogant.

En la reestructuració del 2011, l'ANC va mantenir el seu nivell de subdirecció i continuà al marge de qualsevol xarxa. La desaparició de la Subdirecció General d'Arxius va possibilitar que l'Arxiu tornés a la dependència directa de la Direcció General del Patrimoni Cultural i, en conseqüència, fos menys dependent de la Subdirecció d'Arxius i Museus.

El gener del 2013, el procés de concentració competencial i simplificació d'organigrames avança una mica més. Es publica una nova reestructuració del Departament de Cultura —Decret 89/2013—: l'antiga Direcció General del Patrimoni Cultural esdevé Direcció General d'Arxius, Museus, Biblioteques i Patrimoni, en depèn la Subdirecció General d'Arxius i Museus i l'ANC, que manté el nivell de subdirecció.

L'anècdota d'aquesta disposició és el redactat de l'article 5.2, esmenat per fe d'errates quatre mesos després d'haver-se publicat al DOGC. En concret, a la versió publicada al gener hi deia: «Article 5.2. En l'exercici de les funcions que la Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i documents, atribueix a l'Administració de la Generalitat, la resta d'òrgans de la Direcció General actuen sota la coordinació de l'Arxiu Nacional de Catalunya, primer centre de patrimoni documental del país». Tanmateix, la fe d'errates —errada de debò o no—, publicada al DOGC el 15 de maig, esmenava: «A la pàgina 5507, a l'article 5.2, on diu: [...] sota la coordinació de l'Arxiu Nacional de Catalunya, [...], hi ha de dir: [...] en coordinació amb l'Arxiu Nacional de Catalunya, [...]».

És a dir, l'ANC no se situa al capdamunt del sistema, només s'ha de coordinar amb la resta d'òrgans de la Direcció General. Redactat així, la frase és sobrera, atès que qualsevol òrgan de la institució té per principi el deure de coordinació i cooperació amb la resta d'organismes i unitats de l'Administració (malauradament, a la pràctica aquests principis generals no són arreu tan generalment aplicats com caldria).

Més enllà de les disposicions oficials, la normativa tècnica en matèria d'arxius tampoc no atribueix a l'ANC cap responsabilitat especial sobre la resta de centres arxivístics del país. No ho fa amb relació als arxius administratius i al sistema general de gestió de la documentació administrativa de la Generalitat de Catalunya, ni tampoc sobre els diferents aspectes de la gestió d'arxius històrics públics o privats: preservació, conservació, arxiu de seguretat, política d'ingressos, recuperació de fons, organització de fons, descripció arxivística, instruments i plataformes d'emmagatzematge o migració de dades i fitxers, polítiques de comunicació, accés, difusió, reproducció, restauració, servei didàctic, etc. Tanmateix, com ja hem comentat en parlar del marc legislatiu, a la pràctica l'ANC és un centre de referència per a molts arxius del país.

D'altra banda, també hi ha una certa indefinició sobre les funcions de l'ANC i les d'altres infraestructures amb competències en matèria de patrimoni cultural, com ara la Biblioteca de Catalunya, el MNAC i la Filmoteca de Catalunya, que també s'ocupen del patrimoni bibliogràfic, fotogràfic, fílmic, audiovisual, continguts web, etc. Fixar directrius clares i consensuades sobre polítiques culturals i patrimonials ajudaria a poder exigir bones pràctiques de cooperació i col·laboració entre les institucions implicades. En cas contrari, les duplicitats, les mancances i, fins i tot, les rivalitats o els conflictes seran inevitables. El mateix caldria fer amb institucions com ara el Museu d'Història de Catalunya, el Centre d'Història Contemporània (CHCC) i el Memorial Democràtic i les seves coincidències amb l'Arxiu Nacional.

Sens dubte, l'ANC compleix els requisits exigits als arxius del SAC sobre: 1) sistema de gestió de la documentació, 2) instal·lacions i equipaments, 3) condicions ambientals, 4) seguretat, 5) funcionament, 6) personal i 7) accés als fons documentals. Però tot i complir-los amb escreix, el que cal plantejar-se és si té els requisits suficients, els que corresponen a un arxiu de la seva naturalesa i característiques. És a dir, si disposa dels mitjans adequats per a un arxiu nacional d'un país de 32.000 km², amb set milions i mig d'habitants (més poblat que Dinamarca, una mica menys que Suècia o Bèlgica). Aquí, la comparativa amb altres arxius nacionals segurament posaria en relleu que l'ANC té una dotació insuficient i que les seves competències i funcions responen a un model esquifit d'arxiu nacional.

Som una nació i tenim un arxiu batejat com a *nacional*. Però, què vol dir que sigui l'Arxiu *Nacional*? Això de ser *nacional* és una mena d'aurèola difusa. Tothom dóna per sobreentès què vol dir i, en realitat, a l'hora del treball i dels fets, tot és molt més inconcret i, en molts aspectes, l'ANC acaba essent considerat per la institució un arxiu més.

Bàsicament, per al marc legal és un dipositari de documents, els uns concrets (els fons institucionals), els altres més eteris (els d'interès per a la història de Catalunya), i un servidor i difusor d'aquests documents. Entendre aquest paper *nacional* només en el vague sentit que ha de ser dipositari dels documents *nacionals* és un concepte d'arxiu nacional ben pobre.

Perquè l'ANC sigui veritablement una infraestructura *nacional* hauria de tenir poder, jurisdicció, jerarquia damunt d'altres, capacitat d'establir normes, etc. Si no pot fer això, no és de cap manera *nacional*. Amb la paraula *nacional*, no n'hi ha prou. Es pot debatre sobre quin tipus de jurisdicció en matèria d'arxius i patrimoni documental ha de tenir l'ANC. Si l'ha de tenir tota o l'ha de compartir amb l'òrgan responsable d'arxius (el servei, la subdirecció, etc.). Però si no té jurisdicció, l'ANC és un arxiu més i prou.

En reflexionar sobre què ha de ser l'ANC, seria convenient analitzar les experiències de països avançats: l'Arxiu Nacional i Administració de Documents dels EUA (NARA), la Biblioteca i els Arxius Nacionals del Quebec (BANQ), la Biblioteca i els Arxius del Canadà (LAC), els Arxius Nacionals de França (ANF) o l'Arxiu Federal d'Alemanya (Bundesarchiv). Aquests arxius són una mena d'*autoritat estatal superior* —així consta, per exemple, al web del Bundesarchiv—, és a dir, són un alt organisme d'abast transversal, amb pes específic en el conjunt de l'Administració, dotats amb autoritat per donar directrius en matèria de gestió documental i arxius, cosa que inclou tant aspectes relacionats amb organització,

gestió i accés a la documentació de les administracions públiques, polítiques de govern obert i administració electrònica, preservació digital..., com altres aspectes relacionats amb el patrimoni documental (gestió, tractament, difusió, etc.). En el cas dels arxius nacionals que depenen de Cultura, no sembla que aquest vincle els resti autoritat. No es tracta de copiar altres experiències, sinó d'adaptar a la nostra realitat els aspectes que considerem més interessants, tenint molta cura d'evitar reproduir models obsolets o parts obsoletes dels models coneguts.

Per acabar, l'ANC pot seguir com ara, en situació «excèntrica» i «independent» en un mal sentit. Tenim un arxiu anomenat *nacional*, però no serà de debò nacional fins que no estigui ben definit el seu paper en el context dels arxius de la Generalitat i del país, i fins que el qualificatiu de *nacional* tingui contingut jurisdiccional, competencial, el que sigui, però que en tingui.

La conjuntura actual ens ofereix l'oportunitat —i gairebé ens ho exigeix— de fer canvis i revisions en molts i diversos àmbits de la nostra societat. Per això, seria bo no perdre l'oportunitat de configurar l'Arxiu Nacional de Catalunya com una veritable estructura d'estat.

Nota

- 1 Amb posterioritat a la redacció d'aquest text, es publicà el Decret 198/2013, de 23 de juliol, pel qual s'aproven els Estatuts de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 25 de juliol de 2013, núm. 6425.

	Unitat	Any de posada en funcionament	2013			
			Llocs de treball	Documentació	Abast cronològic	Cens de població 2012
	Arxiu Nacional de Catalunya	1981	43			
1	Direcció i secretaria de direcció	-	3	900 fons i col·leccions		
2	Servei de coordinació (administració i consergeria)	1992	12	Doc. textual +30.000 metres (equival a uns 300.000 arxivadors dina4)		
3	Àrea dels fons de l'Administració (fons públics)	1992	5			
4	Àrea dels fons històrics (fons privats)	1992	4	Doc. no textual 25.000 cartells, un milió i mig de plànols i dos milions d'imatges (entre d'altres, 200.000 negatius de vidre i 400.000 positius)	XI - XXI	Set milions i mig
5	Àrea dels fons d'imatges, gràfics i audiovisuals (fons públics i privats)	1995	5			
6	Àrea de restauració	1995	4			
7	Àrea de reprografia i noves tecnologies	1998	3			
8	Responsable d'acció cultural	2002	1			
9	Àrea d'informació, servei de referència, sala de consulta, biblioteca	2003	4	Biblioteca 35.000 llibres Hemeroteca 200 capçaleres		
10	Servei didàctic	2003	2			

Font: ANC. Memòries 2012 i web, abril del 2013.

Els arxius municipals

JORDI PIQUÉ PADRÓ I MONTSE PONS MASCARILLA

Actualment, les funcions que duen a terme els arxius, sigui quina sigui la seva naturalesa, estan molt ben definides dins el marc teòric de l'arxivística i són comunament acceptades i portades a la pràctica per tots els arxivers. La majoria dels que estem en actiu en aquest moment, però, tenim una formació bastant autodidacta. L'experiència i el coneixement empíric acumulats durant els darrers trenta anys —període de desenvolupament de l'arxivística moderna al nostre país— ens permeten establir una sèrie de característiques comunes a totes les tipologies d'arxius, la qual cosa significa que l'arxivística ha adquirit carta de naturalesa com a disciplina. Però aquesta mateixa experiència també ens permet posar de manifest unes diferències, no pel que fa al tractament de la documentació, sinó pel que fa a la gestió dels arxius.

La introducció dels nous paradigmes en el tractament de la informació i de la documentació ha estat també ben acceptada per una gran majoria dels professionals del nostre àmbit geogràfic. Els cursos, les jornades, els articles, etc., que estan al nostre abast demostren un interès per tots aquells temes que es dirigeixen a l'adaptació als nous corrents, sobretot en l'àmbit de les tecnologies de la comunicació. És per això que podem dir que els arxius municipals compleixen, si més no sobre el paper, els preceptes que estableix l'article 32 de la Llei 10/2001, d'arxius i documents.

El problema, però, se centra en aspectes relacionats amb la gestió administrativa, des de qüestions pressupostàries fins a la gestió de l'espai i dels recursos humans necessaris o la política de difusió dels nostres fons. Qüestions que no estan exemptes d'implicacions polítiques —pensem que, com a arxius municipals, tots depenem d'un ens polític. D'això en podem deduir que la casuística dels problemes relatius a la gestió dels nostres centres serà tan àmplia com organismes hi hagi.

Per matissar una mica més aquesta reflexió entorn dels arxius municipals, el primer que cal fer és establir alguna categorització, atès el gran nombre de municipis i la gran varietat que tenen quant a grandària. En aquest sentit, la Llei 10/2001 estableix dos grups: els de menys de 10.000 habitants i els de més de 10.000 habitants.

Pel que fa als municipis de menys de 10.000 habitants, que són la gran majoria en el nostre territori, no se'ls exigeix, en bona lògica, el manteniment d'una oficina d'arxiu, a la qual no poden fer front per raons purament pressupostàries. Sí que se'ls hi exigeix, en canvi, als que tenen una població superior als 10.000 habitants, encara que la seva situació no sigui, molts cops, gaire millor. Tant en el primer cas com en el segon, el Sistema d'Arxius de Catalunya preveu la possibilitat que aquests petits i mitjans ajuntaments ingressin els seus fons als arxius comarcals corresponents, o que els tècnics de la Xarxa marquin les directrius per organitzar-los *in situ*. En aquest sentit, el problema que presenta aquesta categoria d'arxius municipals queda inserit en la planificació dels arxius de la Xarxa de la Generalitat.

Una altra realitat és la dels arxius d'aquells ajuntaments més grans —per exemple, els de més de 50.000 fins a 200.000 habitants. Encara que la forquilla sembli molt àmplia, considerem que a partir d'aquest nombre d'habitants les poblacions requereixen unes instal·lacions d'arxiu i uns recursos econòmics i humans més grans i presenten més complexitat en el tractament documental. I és en aquests casos en els quals la Llei 10/2001 havia despertat més expectatives. El mapa d'arxius, el cens i el registre haurien de ser els instruments que servirien per dur a terme una planificació de les infraestructures, una coordinació en la metodologia i en els instruments de treball i una racionalització en l'explotació dels recursos, tal com posa de manifest el Decret 190/2009, dels requisits dels arxius del Sistema d'Arxius de Catalunya, del procediment d'integració i del Registre d'Arxius de Catalunya.

D'una banda hi ha el Cens d'Arxius, que ha de preveure els centres que conserven béns integrants del patrimoni documental. Pel que sembla, fins a l'any 2010 no es va difondre a través dels arxius comarcals una enquesta que en molts casos encara no s'ha materialitzat, si més no en algunes comarques.

De l'altra, el Registre d'Arxius, la inscripció en el qual és un requisit previ a la inclusió de qualsevol centre en el Sistema d'Arxius de Catalunya, determina una sèrie de condicions que han de complir els centres d'arxiu. Així doncs, aquest instrument podria servir per posar de manifest la situació real d'alguns arxius municipals i permetria marcar les exigències a l'Administració municipal corresponent perquè els seus centres d'arxiu puguin complir els requisits establerts per pertànyer al SAC.

Finalment, el Mapa d'Arxius, tal com el defineix la llei en l'article 25, ha de ser l'instrument de planificació i de gestió del Departament de Cultura per al compliment de les funcions que la norma li assigna. Si bé el compliment dels precep-

tes que marca la llei significaria un avenç en l'organització i el funcionament dels nostres arxius, en el cas dels arxius municipals es donen unes circumstàncies que caldria valorar especialment. Es tracta, d'una banda, de la llarga tradició de què disposen molts d'aquests arxius, en la varietat i la complexitat dels seus fons, i, de l'altra, d'una característica de caràcter jurídic com és l'autonomia de la qual gaudeix l'Administració municipal.

Malgrat l'endarreriment en el desplegament i l'aplicació de la Llei 10/2001, d'arxius i documents, els arxius municipals han anat realitzant, en la mesura de les seves possibilitats, les tasques que els són pròpies. A partir d'ara, l'objectiu dels òrgans encarregats de donar significació concreta a la llei haurà de ser, pel que fa als arxius municipals als quals ens referim en aquest article, la de compatibilitzar aquesta heterogeneïtat, i buscar el consens entre els professionals, a partir de l'acceptació d'uns estàndards i d'unes línies mestres en qüestions bàsiques com són la descripció i la classificació, tenint en compte, però, l'existència de tot un treball previ. I potenciar la visibilitat dels serveis d'arxius en els organismes respectius, fent que els seus responsables n'assumeixin l'existència.

Un aspecte de la gestió documental que no podem obviar, sobretot en l'Administració municipal, és la introducció dels procediments —i, per tant, de la documentació— electrònics. Sis anys després de la Llei 10/2001, d'arxius i documents, es promulgava la Llei 11/2007, d'accés electrònic dels ciutadans als serveis públics. En conseqüència, els darrers anys, les polítiques de desenvolupament de la societat de la informació i de l'Administració pública electrònica han implicat la regulació dels processos necessaris per a la producció, la recepció, la preservació i l'arxiu dels documents administratius electrònics, en condicions de validesa jurídica suficient per garantir els drets i deures de la ciutadania, d'una banda, i de l'Administració, de l'altra.

Certament, la Llei 10/2001 es refereix als documents públics amb independència de les tècniques o els suports utilitzats i, per tant, també preveu la gestió dels documents administratius electrònics. Tanmateix, la seva aplicació es va difuminant si el SAC no desenvolupa i concreta els instruments necessaris per conèixer i controlar, si s'escau, què s'està fent actualment als arxius municipals de Catalunya de més de 10.000 habitants que estan implantant l'Administració electrònica. Només a tall d'exemple, ens podríem plantejar els interrogants següents: d'acord amb l'article 8, quin és el paper dels arxius municipals en la definició, la direcció i la supervisió dels sistemes de gestió documental electrònica que s'acostumen a contractar amb empreses externes? Tal com es recull a l'article 32.1, són els arxius municipals els que defineixen, implanten i mantenen el sistema de gestió documental o aquesta responsabilitat està sent, en alguns

casos, assumida pels departaments de modernització, processos i informàtica? Els arxius municipals disposen, com es preveu a l'article 7.5, dels recursos humans i tècnics necessaris per assumir els reptes que implica l'Administració electrònica? Quines són les opcions que s'estan considerant en els diferents arxius municipals com a solució per a la preservació permanent de la documentació electrònica?

Quan els instruments dels quals disposa el SAC (mapa, cens i registre...) encara no han aconseguit coordinar i racionalitzar els arxius municipals de Catalunya amb relació a la seva documentació en suports més tradicionals, ara cal afrontar un nou repte gegantí, tot el que la gestió de la documentació electrònica comporta per als arxius municipals.

En conclusió, des dels arxius municipals es té la impressió que l'endarreriment excessiu de l'aplicació en tots els seus termes de la llei deixa aquests centres en una situació de suspens que obliga els seus professionals a treballar sense unes referències o instruments que facilitarien la seva feina, immersos en una *splendid isolation* i en un marc de falta de recursos que pot esdevenir estructural, en uns moments en què l'intercanvi i la difusió de la informació són una condició per a la reubicació i la renovació obligades del nostre sector.

	Comarca	Capital	Municipis		Cens de població 2012					
					Més de 10.000 habitants		De 5.000 a 10.000 habitants		Menys de 5.000 habitants	
			total	amb arxiu	total	amb arxiu	total	amb arxiu	total	amb arxiu
1	Alt Camp	Valls	23	1	1	1	1	-	21	-
2	Alt Empordà	Figueres	68	5	4	4	2	1	62	-
3	Alt Penedès	Vilafranca del Penedès	27	3	2	2	2	1	23	-
4	Alt Urgell	La Seu d'Urgell	19	1	1	1	-	-	18	-
5	Alta Ribagorça	El Pont de Suert	3	1	-	-	-	-	3	1
6	Anoia	Igualada	33	2	3	1	3	-	27	1
7	Bages	Manresa	35	7	2	2	10	5	23	-
8	Baix Camp	Reus	28	5	3	3	3	2	22	-
9	Baix Ebre	Tortosa	14	1	2	1	2	-	10	-
10	Baix Empordà	La Bisbal d'Empordà	36	9	7	7	1	1	28	1

	Comarca	Capital	Municipis		Cens de població 2012					
					Més de 10.000 habitants		De 5.000 a 10.000 habitants		Menys de 5.000 habitants	
			total	amb arxiu	total	amb arxiu	total	amb arxiu	total	amb arxiu
11	Baix Llobregat	Sant Feliu de Llobregat	30	17	20	16	5	1	5	-
12	Baix Penedès	El Vendrell	14	3	3	3	1	-	10	-
13	Barcelonès	Barcelona	5	5	5	5	-	-	-	-
14	Berguedà	Berga	31	1	1	1	1	-	29	-
15	Cerdanya	Puigcerdà	17	1	-	-	1	1	16	-
16	Conca de Barberà	Montblanc	22	1	-	-	1	1	21	-
17	Garraf	Sitges	6	4	4	4	-	-	2	-
18	Garrigues	Les Borges Blanques	24	1	-	-	1	1	23	-
19	Garrotxa	Olot	21	1	1	1	-	-	20	-
20	Gironès	Girona	27	4	2	2	2	2	23	-
21	Maresme	Mataró	30	11	14	10	10	1	6	-
22	Montsià	Ampostà	12	1	3	1	2	-	7	-
23	Noguera	Balaguer	30	1	1	1	-	-	29	-
24	Osona	Vic	51	4	3	3	4	1	44	-
25	Pallars Jussà	Tremp	14	1	-	-	1	1	13	-
26	Pallars Sobirà	Sort	15	2	-	-	-	-	15	2
27	Pla de l'Estany	Banyoles	11	1	1	1	-	-	10	-
28	Pla d'Urgell	Mollerussa	16	1	1	1	-	-	15	-
29	Priorat	Falset	23	1	-	-	-	-	23	1
30	Ribera d'Ebre	Móra d'Ebre	14	2	-	-	1	1	13	1
31	Ripollès	Ripoll	19	2	1	1	-	-	18	1
32	Segarra	Cervera	21	1	-	-	2	1	19	-
33	Segrià	Lleida	38	1	1	1	3	-	34	-
34	Selva	Santa Coloma de Farners	26	8	3	3	8	5	15	-
35	Solsonès	Solsona	15	1	-	-	1	1	14	-

	Comarca	Capital	Municipis		Cens de població 2012					
					Més de 10.000 habitants		De 5.000 a 10.000 habitants		Menys de 5.000 habitants	
			total	amb arxiu	total	amb arxiu	total	amb arxiu	total	amb arxiu
36	Tarragonès	Tarragona	22	7	4	4	3	2	15	1
37	Terra Alta	Gandesa	12	1	-	-	-	-	12	1
38	Urgell	Tàrraga	20	2	1	1	1	-	18	1
39	Val d'Aran	La Val d'Aran	9	1	-	-	1	1	8	-
40	Vallès Occidental	Terrassa	23	12	14	10	5	2	4	-
41	Vallès Oriental	Granollers	43	13	13	9	11	3	19	1
			947	147	121	100 ⁽¹⁾	89	35 ⁽²⁾	737	12 ⁽³⁾

(1) Dels 100 municipis, deu tenen arxiu comarcal i també municipal, quinze només arxiu comarcal, i la resta, 75, són arxius municipals.

(2) Dels 35 municipis, un té arxiu comarcal i també municipal, set només arxiu comarcal, i la resta, 27, són arxius municipals.

(3) Dels dotze municipis, quatre tenen arxiu comarcal i els altres vuit són arxius municipals.

Font: Cercador d'Arxius < <http://cultura.gencat.cat/arxius/directori.asp> >, abril del 2013. Aquesta font no recull la circumstància dels ajuntaments de menys de 10.000 habitants que, per conveni amb la Diputació de Barcelona, tenen arxiver i servei d'arxiu.

Municipis de més de 10.000 habitants que segons la font consultada no tindrien arxiu

	Municipi	Cens de població 2012	Comarca
1	Ajuntament de Piera (*)	15.009	Anoia
2	Ajuntament de Vilanova del Camí (*)	12.585	Anoia
3	Ajuntament de Deltebre	12.316	Baix Ebre
4	Ajuntament d'Abrera	11.870	Baix Llobregat
5	Ajuntament de Corbera de Llobregat	14.231	Baix Llobregat
6	Ajuntament de Pallejà	11.255	Baix Llobregat
7	Ajuntament de Vallirana	14.549	Baix Llobregat
8	Ajuntament de Montgat	10.859	Maresme
9	Ajuntament de Premià de Dalt	10.289	Maresme
10	Ajuntament de Tordera	16.318	Maresme
11	Ajuntament de Vilassar de Mar (*)	19.918	Maresme
12	Ajuntament d'Alcanar	10.658	Montsià
13	Ajuntament de Sant Carles de la Ràpita (*)	15.232	Montsià
14	Ajuntament de Badia del Vallès	13.563	Vallès Occidental
15	Ajuntament de Barberà del Vallès	32.436	Vallès Occidental
16	Ajuntament de Palau-solità i Plegamans (*)	14.484	Vallès Occidental
17	Ajuntament de Sant Quirze del Vallès (*)	18.994	Vallès Occidental
18	Ajuntament de Canovelles (*)	16.090	Vallès Oriental
19	Ajuntament de la Garriga (*)	15.472	Vallès Oriental
20	Ajuntament de les Franqueses del Vallès	19.023	Vallès Oriental
21	Ajuntament de Lliçà d'Amunt	14.584	Vallès Oriental

(*) Segons el web institucional, disposen d'arxiu municipal.

Font: Cercador d'Arxius

< <http://cultura.gencat.cat/arxius/directori.asp> >, abril del 2013.

Els arxius de les diputacions

RAFEL GINEBRA MOLINS

Les diputacions provincials van ser creades per la Constitució de Cadis el 1812, aplicades lògicament al concepte de província vigent aleshores i, per tant, en el nostre àmbit el que es va crear va ser la Diputació Provincial de Catalunya, que es constitueix a Vic el 30 de novembre de 1812. No va ser fins al 1836 que en aplicació de la divisió provincial del 1833 es van constituir les diputacions tal com les coneixem avui. Inicialment van exercir competències en matèria d'obres públiques, ensenyament secundari, beneficència i funcions intermèdies entre els municipis i l'Estat en l'àmbit de la fiscalitat i la gestió de contribucions, com a entitat d'administració local jeràrquicament per damunt dels municipis, i aquestes funcions són les que perfilen el caràcter i el contingut dels seus fons.

La inclusió d'ofici d'aquests arxius al SAC per part de la LAD és una conseqüència lògica de la seva condició d'arxius d'administracions públiques, amb funcions imbricades amb altres nivells d'administracions públiques i àmbits d'actuació de rellevància significativa. De fet, no seria possible entendre l'estructura i el funcionament de l'Administració de l'Estat als segles XIX i XX sense aquest nivell intermedi.

Les vicissituds històriques de les quatre diputacions provincials actuals i dels seus fons documentals són diverses i la forma d'organització és diversa,¹ com també ho és la forma de gestió dels seus fons, ja que si bé la majoria gestionen directament la integritat dels seus fons, la Diputació de Girona té dipositat el seu fons antic, l'arxiu històric, a l'Arxiu Històric de Girona com a centre de referència. En qualsevol cas, però, és característica comuna que com a arxius d'organismes amb una tradició i cultura de gestió administrativa molt llargues i consolidades, i amb una envergadura rellevant, malgrat que han passat èpoques en què la gestió arxivística era deficitària o deficient, actualment totes disposen d'estructures i polítiques arxivístiques sòlides, qualificades i professionalitzades.

Com a arxius que tenen la funció essencial de la gestió dels fons del mateix organisme, la inclusió al SAC dels arxius de les diputacions no els comporta una variació sensible, ja que ni han d'assumir funcions ni actuacions que no portessin a terme abans ni han de fer adaptacions rellevants quant a infraestructures i organització, atès que en general, per l'envergadura de les organitzacions i el nivell de professionalització dels seus arxius, compleixen sense problema els requisits que estableix el Decret 190/2009. Encara, també l'altra funció que històricament han exercit aquests arxius, d'acollir cessions o donacions d'arxius

privats o arxius d'entitats (sovint relacionades amb els àmbits d'actuació de les diputacions), es manté oberta en la LAD, ja que, si bé per a la major part dels documents públics estableix la prioritat dels arxius comarcals com a centres de referència, pel que fa als documents privats en preveu (article 14) la possibilitat del seu dipòsit en arxius públics, sense especificar ni prioritzar el rang, impulsant només (article 23.2) la col·laboració dels arxius públics integrats al SAC en la salvaguarda del patrimoni documental privat i el respecte a l'àmbit territorial de cada arxiu.

És important fer notar que, a banda de la inclusió dels arxius de les diputacions al SAC, la LAD atribueix també a les diputacions (article 31.4) la funció de prestar assistència als municipis i cooperar-hi amb la finalitat que els arxius municipals compleixin els requeriments exigits per a la integració al SAC. Aquesta funció, tanmateix, quan les diputacions l'han assumida no necessàriament es porta a terme a través de l'arxiu o el servei d'arxiu de les diputacions. Així, només la Diputació de Girona atribueix aquesta funció explícitament a l'Arxiu General de la Diputació,² mentre que, per exemple, la Diputació de Barcelona exerceix aquesta funció per mitjà de l'Oficina de Patrimoni Cultural, ubicada dins l'Àrea de Presidència.

La concreció i el desenvolupament progressius del SAC han de contribuir a aprofundir en la revaloració dels fons dels arxius de les diputacions i del seu caràcter de fons, que en moltes ocasions completen i complementen la informació que s'ha conservat en els fons dels altres nivells de l'Administració pública, molt especialment de l'Administració municipal. També, en l'aprofundiment de la coordinació dels components del SAC amb criteris d'eficiència, i sense perjudici del paper que la LAD atribueix als arxius comarcals, probablement tindrà sentit potenciar el paper de les diputacions en l'assistència als arxius municipals pel fet que les diputacions, com a organismes d'administració local de recorregut molt llarg i amb permanent relació amb els municipis, poden tenir una posició d'avantatge en la comprensió dels problemes funcionals i operatius dels arxius dels municipis com a nivell inferior de l'Administració local. A més, per mitjà de la seva tasca de suport a la gestió dels municipis poden tenir un paper especialment rellevant en el que és un dels principals reptes de l'arxivística dels propers anys, l'adaptació a la implantació de l'administració electrònica i, en aquest cas, la implantació de l'administració electrònica en l'àmbit municipal, amb les conseqüències que se'n derivaran a escala arxivística.

Notes

- 1 Vegeu, per exemple, M. Assumpta Rodón i Valls. «L'Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona». Ítem, *Revista de Biblioteconomia i Documentació*, 51 (Barcelona, 2009), p. 21-24 (accessible en línia a <http://www.raco.cat/index.php/Item/article/view/172117/293623>). Eugeni Pere Simón; Manuel Güell. *Guia de l'Arxiu de la Diputació de Tarragona*. Tarragona: Diputació de Tarragona, 2004, p. 24-27 (accessible en línia a http://www.diputaciodelatarragona.cat/houdipu/media/upload/arxius/per_a_tu/arxiu/guia_arxiu.pdf). Teresa Ibars *et al.* «El sistema de gestió de la documentació i de la informació de la Diputació de Lleida». *Lligall*, 24 (2005), p. 367-410 (accessible en línia a http://www.arxivers.com/publicacions/revista-lligall/edicions-lligall/doc_download/103-11-el-sistema-de-gestio-de-la-documentacio-i-de-la-informacio-de-la-diputacio-de-lleida.html), <http://www.diputaciolleida.es/diputacio/arxiu-guia-context.html>. Arxiu de la Diputació de Girona: <http://www.ddgi.cat/web/home.seam?nivellId=176&cid=358888&categoriaId=2>.
- 2 <http://www.ddgi.cat/web/servei.seam?serveiId=289&nivellId=176&cid=778896&categoriaId=2>.

	Arxiu	Àmbit territorial	Cens de població 2012	Metres lineals	Abast cronològic
1	Arxiu General de la Diputació de Barcelona	Barcelona	5.552.050	12.400	1812-2009
2.1	Arxiu de la Diputació de Girona	Girona	761.627	2.585	XIII-XX
2.2	INSPAI, Centre de la Imatge de la Diputació de Girona			290	XIX-XXI
3.1	Diputació de Lleida. Servei d'Arxius, Estudis i Informació	Lleida	443.032	4.000	XIX-XX
3.2	Servei d'Arxiu de la Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs			97	XIII-XX
4.1	Arxiu de la Diputació de Tarragona	Tarragona	814.199	2.100	XX
4.2	Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona			320	XIX-XX

Font: Cercador d'Arxius
< <http://cultura.gencat.cat/arxius/directori.asp> >, abril del 2013.

Sobre l'Arxiu de la Corona d'Aragó i els arxius de protocols

RAMON PLANES ALBETS

L'Arxiu de la Corona d'Aragó

La Llei d'arxius i documents ha millorat molt notablement el marc competencial que la Generalitat de Catalunya pot tenir i hauria de tenir en aquest centre, que és «el nostre arxiu nacional» (Rubió i Lluch, Soldevila). Ha fixat el principi de l'existència de «fons propis de Catalunya», ha incorporat la seva denominació original, Arxiu Reial de Barcelona, i l'ha integrat en el Sistema d'Arxius de Catalunya. La Sentència 31/2010 del Tribunal Constitucional, favorable al manteniment dels principis estatutaris, tancà un llarg parèntesi durant el qual, a la pràctica, aquests principis foren ignorats o qüestionats per l'Estat. Així va succeir amb la creació del Patronat de l'ACA, l'any 2006, que, després d'haver estat rebutjat per la Generalitat durant 25 anys perquè sempre s'oferí un organisme estrictament protocol·lari, fou submisament acceptat. La Sentència del TC avala encara més la inadequació d'aquest Patronat a l'actual marc estatutari. La Sentència 14/2013 del mateix Tribunal ha mantingut l'ACA dins el Sistema d'Arxius de Catalunya i, també, els arxius provincials. De tota manera, pel que fa a aquests arxius, com és habitual en aquestes sentències, l'àmbit d'actuació que hi pot arribar a tenir el Govern de Catalunya hi ha estat molt remarcadament acotat. És indubtable que, si l'Estat legisla en matèria d'arxius, aquests centres posaran encara més de manifest la contradicció que hi ha entre el sistema provincial estatal d'arxius i el sistema comarcal. Qui demana legislació estatal d'arxius està demanant que les competències del Govern de Catalunya siguin retallades. La Generalitat de Catalunya podria quedar manifestament obligada, força més que ara, a treballar amb dos sistemes incompatibles i molt sovint contradictoris.

Els arxius de protocols

Els fons notariais conformen un àmbit de la documentació pública d'una importància substancial perquè afecten les persones amb una absoluta proximitat: els seus tractes, les seves voluntats o els seus interessos. La legislació notarial

decimonònica resultà totalment benefactora per a la seva conservació i, també, per al manteniment d'aquests fons al seu entorn natural, on han estat generats. La creació dels arxius generals de districte, adoptant, al capdavant, la planta judicial i no pas la provincial, va tenir la virtut de no desarrelar-los del seu territori d'origen. La creació dels arxius provincials, l'any 1931, hi entrà en contradicció i a Catalunya es portà a terme una irregular però remarcable concentració provincial de protocols durant el franquisme.

La creació dels arxius comarcals a partir dels anys vuitanta del segle XX posà les bases per aturar aquestes concentracions i facilitar la conservació dels fons als entorns locals d'origen. Sempre ha estat un objectiu de l'acció de govern de la Generalitat aconseguir el retorn als seus llocs d'aquests protocols històrics concentrats durant la dictadura, que, a més d'allunyar els fons, els trencà. Amb l'entrada del nou segle i sota la vigència de l'actual Llei d'arxius i documents, l'any 2003 el Departament de Cultura va fer efectiu aquest retorn pel que fa a Montblanc i a Tortosa. L'Estat, però, ho va recórrer judicialment i la corresponent sentència, dictada la legislatura següent i no recorreguda, invalidà l'actuació de la Generalitat. D'aquesta manera, la contradicció entre el model provincial estatal i el model comarcal propi s'ha posat ben de manifest i la reunificació dels fons està, ara mateix, del tot bloquejada.

A aquesta distorsió s'hi ha d'afegir l'actual situació incerta dels fons de protocols no centenaris. Sempre han estat conservats als respectius districtes, com ha de ser, però l'any 2007 la Generalitat de Catalunya i el Col·legi de Notaris de Catalunya plantejaren formalment la concentració general de tots aquests protocols, mentre no siguin centenaris, a l'àrea de Barcelona. Una opció com aquesta, afortunadament encara mai no portada a terme, qüestiona la tradició notarial de conservació dels fons als districtes i la necessària unitat dels fons. Aquests protocols han estat sempre conservats als districtes i, molt sovint, disposant d'unes infraestructures públiques d'arxius molt precàries. Si avui, que palesament tenim uns arxius públics molt més ben dotats, aquests protocols no poguessin romandre sempre als districtes d'origen voldria dir que la nostra cosa pública és molt coixa.

Els arxius eclesiàstics

RAFEL GINEBRA MOLINS

Malgrat la complexa història i la llarga tradició pel que fa a destruccions, desamortitzacions, expropiacions i altres incidents, un tret bastant característic del nostre país és el fet que, potser malgrat tot, una part rellevant del nostre patrimoni cultural pertany a institucions eclesiàstiques i, semblantment i més concretament, una part rellevant del nostre patrimoni documental es troba en arxius eclesiàstics, a les mans d'institucions eclesiàstiques de l'Església catòlica. I si això és així en general, encara ho és més per als períodes més antics de la nostra història com a país, és a dir, el final de l'alta edat mitjana i el principi de la baixa edat mitjana. Per a aquests períodes, la documentació que es troba en arxius eclesiàstics és no solament una part rellevant sinó també la part majoritària, i encara la que no es troba en arxius eclesiàstics procedeix sovint d'institucions eclesiàstiques.

Aquesta particularitat no és pas exclusiva del nostre país, perquè s'esdevé, en el nostre entorn europeu, en altres països, especialment de l'àmbit mediterrani, mentre que més al nord el pes sol ser menor, normalment perquè en algun moment històric s'ha donat, de manera més o menys radical, una ruptura en la relació entre poder civil i institucions eclesiàstiques, vinculada a moviments de reforma —en l'àmbit germànic amb les reformes protestants, i en l'àmbit anglosaxó amb la «reforma» anglicana— o a moviments revolucionaris —com en el cas de França.

Sigui com sigui, qualsevol aproximació a qualsevol aspecte relacionat amb el patrimoni cultural o el patrimoni documental al nostre país no pot obviar aquesta particularitat. Qualsevol anàlisi, proposta, replantejament o reformulació relacionada amb el patrimoni cultural i també més concretament amb el patrimoni documental al nostre país, ja sigui a escala històrica, de gestió o de desenvolupament de marcs jurídics, ha de tenir una consideració específica i diferenciada per a aquest sector o conjunt patrimonial vinculat a l'Església.

En aquest sentit, la Llei 10/2001, d'arxius i documents, en «corregir i augmentar» l'esbós legislatiu conjuntural que va significar la Llei 6/1985, d'arxius, reflecteix ja aquesta particularitat dedicant una atenció explícita a aquests fons i fent esment de la singularitat jurídica que els afecta. Així, ja a l'article 15.2, en parlar dels arxius d'entitats, en recull la consideració següent:

«Els preceptes d'aquesta Llei que regulen els arxius i els documents privats són aplicables als arxius i els documents de l'Església catòlica. En qualsevol cas, en relació amb els esmentats arxius i documents, cal respectar el que estableixen els acords entre l'Estat espanyol i la Santa Seu. Abans d'adoptar qualsevol resolució que afecti els arxius de l'Església catòlica, l'Administració de la Generalitat ha d'informar la comissió mixta a què fa referència l'article 4.2 de la Llei 9/1993, del patrimoni cultural català.»

De fet, en certa manera es podia considerar innecessari l'aclariment, atès que sembla obvi que els preceptes de la llei s'havien de poder aplicar als arxius i els documents de l'Església catòlica com a entitat que queda inclosa dins l'àmbit aplicable de la norma definit per l'article 3.1 («formen l'àmbit d'aplicació d'aquesta Llei tots els documents de titularitat pública de Catalunya, els documents privats que integren o poden integrar el patrimoni documental català, els arxius situats en l'àmbit territorial de Catalunya i els òrgans administratius que els donen suport»). També es podria considerar innecessari l'esment de la supe-ditació als acords entre l'Estat espanyol i la Santa Seu, perquè en la configuració jurídica actual la legislació catalana no podia establir que fos d'altra manera. L'explicitació innecessària d'aquests aspectes, però, en certa manera recollia o reflectia —refleix— la rellevància d'aquells fons.

Aquesta importància, però, queda encara més clarament reflectida en definir la configuració del SAC, el Sistema d'Arxius de Catalunya. A l'article 20, els arxius o tipus d'arxius que hi són enumerats són arxius públics (ACA, arxius de la Generalitat, arxius de diputacions i de municipis de més de 10.000 habitants, arxius històrics provincials), arxius vinculats a entitats públiques o privades però que contenen documentació pública (Arxiu de Protocols de Barcelona) o arxius universitaris que majoritàriament estan vinculats a entitats de caràcter públic, i els únics arxius de caràcter intrínscament privat que hi són recollits són els eclesiàstics: l'article 20.1.g de la LAD estableix que formen part del SAC, directament, «els arxius diocesans i capitulars de l'Església catòlica». Pel que fa als «arxius diocesans», es tractaria dels arxius dels deu bisbats actuals amb seu a Catalunya, i pel que fa als arxius capitulars, tot i que es tendeix a pensar directament en els arxius dels capítols catedralicis, la norma no fa pas la precisió i la legislació canònica preveu l'existència de capítols de canonges vinculats a catedrals però també a col·legiates (Codi de dret canònic, cànon 503) i, per tant, hi haurien d'estar compresos també els arxius —escassos tanmateix—, d'aquests altres capítols (com el de la col·legiata de Manresa, etc.).

A banda d'aquests «arxius diocesans i capitulars de l'Església catòlica», d'acord amb el que estableix la LAD, es podrien integrar al SAC també, com a

arxius d'entitats, els arxius d'altres ens o institucions eclesiàstics de l'Església catòlica (ordes, monestirs, parròquies), o d'altres confessions religioses, per mitjà del procediment regulat per l'article 20.2.

Cal dir que algunes d'aquestes entitats eclesiàstiques «menors» o que no entren dins les incloses a l'article 20.1.g han optat, com a entitats, per dipositar els seus fons en arxius comarcals a partir del que estableix l'article 14 de la LAD. Aquesta opció, però, s'ha fet servir de manera molt ocasional, per exemple en algunes parròquies, i està subjecta a un cert conflicte jurídic, no pas en l'àmbit civil sinó en l'àmbit eclesiàstic, ja que si bé el Codi de dret canònic confereix a les parròquies personalitat jurídica (CDC, canón 515.2) i, per tant, tenen capacitat per pactar un aital dipòsit de documentació, també estableix que a cada parròquia hi ha d'haver un arxiu i que el rector ha de tenir cura que no vagi a parar en mans estranyes —cal entendre que fora de l'àmbit eclesiàstic (canón 535.4)— i, també, ha de conservar els llibres parroquials més antics, segons les prescripcions del dret particular (canón 535.5). Estableix també explícitament que el bisbe, per tal que es conservin les actes i els documents de les catedrals, les col·legiates, les parròquies i altres esglésies del seu territori (canón 491.1), ha de disposar a la diòcesi d'un arxiu històric on es guardin amb cura i s'ordenin de manera sistemàtica els documents que tinguin valor històric (canón 491.2).

Amb la perspectiva dels dotze anys de la publicació, es pot dir que la inclusió dels principals arxius eclesiàstics al SAC i tot el marc general definit per la LAD va provocar en àmbits eclesiàstics en part indiferència per percebre-ho com una normativa aliena, en part una certa expectació per si podia facilitar la disposició de més mitjans i en part, i no m'atreveria a dir si potser predominantment, un cert recel, una certa amenaça d'intromissió intervencionista, especialment en el context dels inicis de la dècada en què encara semblava que els poders públics estaven realment en disposició —a escala tècnica i a escala pressupostària— d'abordar projectes i reformes de profunditat i envergadura en el conjunt de l'àmbit dels arxius més enllà de projectes en l'àmbit dels arxius i els documents públics. Hi havia el dubte de fins a quin punt i de quina manera es pretendrien exercir prerrogatives que des de la LAD s'atorgaven a altres instàncies o elements del sistema. Amb la perspectiva de la dècada llarga transcorreguda, probablement es pot dir que, ni per bé ni per mal, ni els temors ni les esperances potser no s'han arribat a concretar i probablement ni la LAD ni la definició del SAC no han comportat un canvi molt rellevant ni per als arxius eclesiàstics inclosos al SAC ni per a la resta. De fet, ni tan sols el fet de ser o no dels inclosos a l'article 20.1.g no ha comportat una diferència perceptible. És cert que en aquests anys s'han pogut fer coses, que la majoria dels arxius ecle-

siàstics han avançat en el tractament dels seus fons, molts han pogut rebre, tant si eren dels oficialment inclosos al SAC com si no, subvencions o suports puntuals, però també és cert que els avenços s'han fet majoritàriament a partir de recursos propis, o almenys no pas majoritàriament amb recursos derivats de la LAD o de la inclusió o no al SAC. Això fa que els avenços fets siguin desiguals en els diferents bisbats, perquè tot i que hi ha deu bisbats (vuit en el moment de la publicació de la LAD, als quals s'afegiren Terrassa i Sant Feliu el 2004 en dividir-se l'antiga demarcació diocesana de Barcelona), les circumstàncies són molt desiguals quant a població (dels 138.000 habitants de Solsona als prop de 2.700.000 de Barcelona) i quant a recursos (tant en xifres absolutes com en xifres relatives). I fa també que les circumstàncies, llegides des de l'òptica dels requisits que el Decret 190/2009 estableix per als arxius del SAC, siguin també molt diverses.

No es pot pas dir que aquests dotze anys hagin passat en va o que hagin estat perduts, ni molt menys, però també és cert que s'hauria pogut fer més amb polítiques de més implicació i sinergia. I no solament més implicació i sinergia entre els arxius eclesiàstics i els òrgans polítics responsables de la coordinació del sistema, sinó també més implicació i sinergia entre les diferents institucions eclesiàstiques.

Queda pendent, doncs, promoure una integració més gran dels arxius eclesiàstics al SAC i una col·laboració més estreta per facilitar l'accés i la difusió dels incomparables fons que custodien. La integració ha d'anar en la línia de potenciar la percepció dels beneficis recíprocs d'aquesta pertinença al SAC i d'afavorir la cerca de maneres que permetin a tots els arxius eclesiàstics inclosos al SAC complir els requeriments marcats pel Decret 109/2009, cosa que pot requerir tant un suport concret de les autoritats arxivístiques com un esforç per part de les mateixes entitats eclesiàstiques, sigui per la via de la dotació de recursos o per la via del replantejament organitzatiu o de la integració de serveis entre els arxius diocesans i capitulars d'un mateix bisbat o, ocasionalment, potser fins i tot per la via de la integració d'alguns serveis entre els arxius diocesans i capitulars de diferents bisbats.

Aquesta integració més gran dels arxius eclesiàstics al SAC, tanmateix, només serà possible des de polítiques respectuoses amb l'especificitat jurídica i institucional d'aquests fons, fent prevaler la consideració del valor comú i la importància i rellevància d'aquests fons i l'interès general de posar-los a l'abast i articulant a partir d'aquí marcs raonables de col·laboració i d'implicació constructiva per les diferents parts.

Divisió eclesiàstica de Catalunya en bisbats.

	Arxiu	Població	Metres lineals	Abast cronològic
1	Arxiu Capitular de la Santa Església Catedral Basílica de Barcelona	Barcelona	1.400	IX-XX
2	Arxiu del Monestir de Pedralbes	Barcelona	--	XI-XX
3	Arxiu del Monestir de Sant Pere de les Puel·les	Barcelona	45	X-XX
4	Arxiu dels Carmelites Descalços de Catalunya i Balears	Barcelona	100	XVI-XX
5	Arxiu Diocesà de Barcelona	Barcelona	4.300	X-XX
6	Arxiu Històric de la Companyia de Jesús de Catalunya	Barcelona	1.300	XVII-XX
7	Arxiu Parroquial de Sant Just i Sant Pastor	Barcelona	80	XIII-XX
8	Arxiu Parroquial de Santa Maria del Pi	Barcelona	110	XIII-XX
9	Arxiu Provincial de l'Escola Pia de Catalunya	Barcelona	313	XVIII-XX
10	Arxiu Provincial dels Caputxins de Catalunya	Barcelona	213	XVI-XX
11	Arxiu Provincial dels Franciscans de Catalunya	Barcelona	44	X-XX
12	Arxiu Capitular de Girona	Girona	480	IX-XX
13	Arxiu Diocesà de Girona	Girona	1.000	IX-XX
14	Arxiu Capitular de la Catedral de Lleida	Lleida	+ 500	X-XX
15	Arxiu Diocesà de Lleida	Lleida	-	-
16	Arxiu de la Seu de Manresa	Manresa	115	XI-XX
17	Museu Arxiu de Santa Maria. Centre d'Estudis locals de Mataró	Mataró	282	XII-XX
18	Arxiu de l'Abadia de Montserrat	Monistrol de Montserrat	285	IX-XX
19	Arxiu Parroquial de Sant Andreu de Llavaneres	Sant Andreu de Llavaneres	19	XIV-XX
20	Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses	Sant Joan de les Abadesses	80	X-XX
21	Arxiu Capitular d'Urgell	La Seu d'Urgell	385	IX-XIX
22	Arxiu Diocesà d'Urgell	La Seu d'Urgell	650	XIV-XX
23	Arxiu Diocesà de Solsona	Solsona	810	X-XX
24	Arxiu Capitular de la Catedral de Tarragona	Tarragona	185	XII-XX
25	Arxiu Històric Arxidiocesà de l'Arquebisbat de Tarragona	Tarragona	1.460	IX-XX
26	Arxiu Capitular de la Catedral de Tortosa	Tortosa	820	XII-XX
27	Arxiu Diocesà de Tortosa	Tortosa	1.104	-
28	Arxiu del Monestir de Santa Maria de Vallbona de les Monges	Vallbona de les Monges	25	XI-XX
29	Arxiu Episcopal de Vic	Vic	2.000	IX-XX
30	Arxiu de l'Abadia de Poblet	Vimbodí i Poblet	7	XII-XX
31	Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià ⁽¹⁾	Vimbodí i Poblet	2.342	XX

(1) No conserva fons de l'Església catòlica.

Font: Cercador d'Arxius < <http://cultura.gencat.cat/arxius/directori.asp> >, abril del 2013.

Dades sobre altres arxius del SAC

	Arxius de les universitats	Amb servei d'arxiu	Metres lineals	Abast cronològic
1	Universitat de Barcelona	-	--	-
2	Universitat Autònoma de Barcelona	Sí	2.000	XX-XXI
3	Universitat Politècnica de Catalunya	Sí	2.474	XIX-XXI
4	Universitat Pompeu Fabra	Sí	955	XX-XXI
5	Universitat de Lleida	Sí	2.000	XIX-XXI
6	Universitat de Girona	Sí	302	XX-XXI
7	Universitat Rovira i Virgili	Sí	1.200	XIX-XXI
8	Universitat Ramon Llull	-	-	-
9	Universitat Oberta de Catalunya	-	-	-
10	Universitat de Vic	Sí	545	XX-XXI
11	Universitat Internacional de Catalunya	-	-	-
12	Universitat Abat Oliba CEU	-	-	-

Fonts:

Cercador d'arxius

< <http://cultura.gencat.cat/arxius/directori.asp> >, abril del 2013.

Universitats de Catalunya

< <http://www.gencat.cat/temes/cat/universitats.htm> >, abril del 2013.

	Arxius d'altres administracions	Metres lineals	Abast cronològic
1	Arxiu de la Capitania General de la III Regió Militar. Regió Militar Pirenaica	240	XX
2	Arxiu Intermedi de la Regió Militar Pirinenca	3.079	XIX-XX (a partir de 1816)
3	Arxiu General i Biblioteca de la Subdelegació del Govern de Barcelona	3.500	XIX-XX
4	Arxiu del Port de Barcelona	840 + 8.000 fotos	XIX-XX
5	Arxiu del Port de Tarragona	2613 + 7.850 positius, 1.300 negatius	XVIII-XXI

Font: Cercador d'arxius

< <http://cultura.gencat.cat/arxius/directori.asp> >

	Altres arxius	Metres lineals	Abast cronològic	Població
1	Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona	45	XVIII-XX	Barcelona
2	Arxiu de la Reial Acadèmia de Bones Lletres	26	XIV-XX	Barcelona
3	Arxiu de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi	56	XVIII-XX	Barcelona
4	Arxiu de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya	40	XVIII-XX	Barcelona
5	Arxiu del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona	303	XIX-XX	Barcelona
6	Arxiu Històric de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau	600	XV-XX	Barcelona
7	Arxiu Històric de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona	1.000	XIX-XX	Barcelona
8	Arxiu Històric de Protocols de Barcelona	6.500	XII-XX	Barcelona
9	Arxiu i Biblioteca de l'Assemblea Territorial dels Registradors de la Propietat i Mercantils de Catalunya	46	XVIII-XX	Barcelona
10	Centre de Documentació del Mercat de les Flors - Dansa i Arts del Moviment	110	1983-2011	Barcelona
11	Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Demarcació Barcelona	200	XIX-XX	Barcelona
12	Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Demarcació Girona	3.000	XX	Girona
13	Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Demarcació Lleida	681	XX	Lleida
14	Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Demarcació Tarragona	1.410	XX	Tarragona
15	Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Demarcació Ebre	510	1941-2003	Tortosa
16	Arxiu Arbocenc	--	XV-XX	L'Arboç
17	Arxiu Central d'Oficina Ponti	400	1935-XXI	Barcelona
18	Arxiu de l'Orfeó Català	--	XVII-XX	Barcelona
19	Arxiu de la Càtedra Gaudí	150	XIX-XX	Barcelona
20	Arxiu de la Federació de Cooperatives de Serveis de Catalunya	23	1932-1982	Barcelona
21	Arxiu de la Fundació Dr. Albert Bonet	7	1930-2000	Barcelona
22	Arxiu del Foment del Treball Nacional	23	XVII-XX	Barcelona
23	Arxiu fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya	300.000 imatges	1870-1990	Barcelona
24	Arxiu Històric de Comissions Obreres de Catalunya	210	1939-1989	Barcelona
25	Arxiu Històric de l'Ateneu Barcelonès	95	XIX-XX	Barcelona

	Altres arxius	Metres lineals	Abast cronològic	Població
26	Arxiu Històric de la Fundació Casa de Misericòrdia de Barcelona	96	XIV-XX	Barcelona
27	Arxiu Històric del Centre Excursionista de Catalunya	250	XIII-XXI	Barcelona
28	Arxiu Històric del Poblenou	6	XIX-XX	Barcelona
29	Arxiu Històric del Socialisme Català. Fundació Rafael Campalans	148	XX	Barcelona
30	Arxiu Joan Pelegrí	20	XX-XXI	Barcelona
31	Arxiu Zerkowitz (Styl Crom)	25.000 fotos	XX	Barcelona
32	Centre d'Estudis Històrics del Ferrocarril Espanyol	150	1845-1999	Barcelona
33	Centre de Documentació Històric-Social. Ateneu Enciclopèdic Popular	400	XIX-XX	Barcelona
34	Fundació Gas Natural	2.605	1840-1970	Barcelona
35	Institut Amatller d'Art Hispànic	350.000 negatius	XIX-XX	Barcelona
36	Institut d'Estudis fotogràfics de Catalunya	700.000 negatius	XIX	Barcelona
37	Arxiu d'Història de Castellar del Vallès	3	XIII-XX	Castellar del Vallès
38	Arxiu Gavín	1.316 i 250.000 negatius	XIX-XXI	Os de Balaguer
39	Centre de Documentació d'Història de la Medicina Uriach	135	XV-XX	Palau-solità i Plegamans
40	Biblioteca-Arxiu del Palau de Peralada	82	IX-XX	Peralada
41	Fundació Arxiu Tobella Terrassa	186.774	1875-1998	Terrassa
42	Arxiu Albert Bastardes	40.000 negatius	1906-1982	Vilassar de Dalt

Font: Cercador d'arxius

< <http://cultura.gencat.cat/arxius/directori.asp> >, abril del 2013.

RESUM

L'article recull les reflexions de set arxiviers sobre diferents aspectes del Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC). Els autors exposen punts de vista personals, en cap cas institucional, sobre els aspectes del SAC que més coneixen, perquè hi han treballat. Amb actitud constructiva es revisa la situació actual, s'exposen els encerts i s'apunten els punts febles que caldria millorar.

Els temes tractats són: la situació actual dels arxius del SAC, els arxius centrals administratius de la Generalitat de Catalunya, la Xarxa d'Arxius Comarcals, l'Arxiu Nacional de Catalunya, els arxius municipals, els arxius de les diputacions provincials, l'Arxiu de la Corona d'Aragó, els arxius de protocols notariais i els arxius eclesiàstics. Resten per tractar altres tipus d'arxius, els autors en són conscients. En aquest sentit, consideren que amb l'article tot just enceten un tema que cal ampliar i continuar.

RESUMEN

El artículo reúne las reflexiones de siete archiveros en torno a diferentes aspectos del Sistema de Archivos de Cataluña (SAC). Los autores exponen puntos de vista personales, en ningún caso institucional, sobre los aspectos del SAC que más conocen, porque los han trabajado. Con actitud constructiva se revisa la situación actual, se exponen los aciertos y se apuntan los puntos débiles que deberían mejorarse.

Los temas tratados son: la situación actual de los archivos del SAC, los archivos centrales administrativos de la Generalitat de Catalunya, la Red de Archivos Comarcales, el Archivo Nacional de Cataluña, los archivos municipales, los archivos de las diputaciones provinciales, el Archivo de la Corona de Aragón, los archivos de protocolos notariales y los archivos eclesiásticos. Quedan por tratar otros tipos de archivos, los autores son conscientes de ello. En este sentido, consideran que con el artículo abren un tema que es preciso ampliar y continuar.

ABSTRACT

The article contains the thoughts of seven archivists on various aspects of the Catalan Archives System (SAC). The authors put forward personal, never institutional, points of view on the aspects of the SAC they are most familiar with, having worked in it. The current situation is reviewed constructively, with references to the positive aspects and the weak points to be improved.

The topics covered are: the status of archives in the SAC, the Government of Catalonia's central administrative archives, the Regional Archive Network, the National Archives of Catalonia, municipal archives, provincial council archives, the Archive of the Crown of Aragon, archives of notarial records and ecclesiastical archives. The authors are aware that other types

of archive are still to be dealt with. In this respect, they believe that the article barely scratches the service of an issue that needs to be examined in greater depth.

RÉSUMÉ

L'article présente les réflexions de sept archivistes au sujet de différents aspects du système des archives de la Catalogne (SAC). Les auteurs exposent des points de vue personnels, et non institutionnels, sur les aspects du SAC qu'ils connaissent le mieux, pour avoir travaillé avec. La situation actuelle est évaluée de façon constructive, abordant à la fois les aspects positifs et les points faibles à améliorer.

Les thèmes traités sont les suivants: la situation actuelle des archives du SAC, les archives centrales administratives du Gouvernement de la Catalogne, le réseau d'archives régionales, les Archives nationales de la Catalogne, les archives municipales, les archives des conseils provinciaux, les Archives de la couronne d'Aragon, les archives des protocoles notariés et les archives ecclésiastiques. Il reste d'autres types d'archives à traiter, les auteurs en sont conscients. Ils considèrent en effet qu'avec cet article ils ne font qu'effleurer un thème qu'il conviendra d'élargir et de poursuivre.